

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1909. Första Kammaren. N:o 46.

Onsdagen den 19 maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 12 i denna månad.

Föredrogos statsutskottets nedannämnda under gårdagen bordlagda memorial och utlåtanden:

n:o 190, med öfverlämnande till Riksdagen af förteckningar å försålda kronoegendomar samt å inköp af mark för bildande af kronoparker.

Lades till handlingarna.

n:o 191, i anledning af Kungl. Maj:ts remiss med öfverlämnande af förteckning öfver de för statsverkets räkning utarrenderade egendomar.

Lades till handlingarna.

n:o 209, med förslag i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om en anmärkningspunkt under de i statsutskottets utlåtande n:o 165 föreslagna aflöningsstaterna för Svea och Göta hofrätter.

Utskottets hemställan bifölls.

n:o 210, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af en byggnad, innehållande lokaler för krigshögskolan och krigshofrätten med flera institutioner och myndigheter samt en i ämnet väckt motion.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Första Kammarens Prot. 1909. N:o 46.

n:o 211, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående statsbidrag till aflöning af bibliotekarien vid skandinaviska afdelningen af Sainte-Genevièvebiblioteket i Paris;

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

n:o 212, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående fördelning af de medel, som komma att under år 1909 och 1910 afsättas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

n:o 213, med anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående lämpligaste sättet för ordnandet af distriktsveterinärväsendet.

Lades till handlingarna.

n:o 214, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarna gjorda framställningar om anslag för beredande af extra lönetillägg för år 1909 åt en del tjänstemän och betjänte m. m.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran Första Kammarens tillfälliga utskotts nästlidne dag bordlagda utlåtanden, n:is 26 och 27.

Om vissa med afvittringen inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker sammanhängande förhållanden.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 17 och 18 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 206, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vissa med afvittringen inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker sammanhängande förhållanden, samt en i ämnet väckt motion.

I en till Riksdagen aflåten, till statsutskottet för förberedande behandling öfverlämnad proposition (n:o 110) af den 17 mars 1909 hade Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statstådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att i afseende å nedannämnda, med afvittringen inom de områden af Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, beträffande hvilka Kungl. Maj:ts befallningshafvande ännu icke meddelat afvittringsutslag, sammanhängande förhållanden besluta som följer, nämligen:

1:o) att, där afvittring af hemman eller nybyggen så verkställdes, att särskildt område i inägor utlades åt hvarje bruknings-

del, samt därvid till vinnande af lämpligt skifte en eller flera delägare nödgades utflytta, i afseende å sådan utflyttning hvad angående understöd af allmänna medel till utflyttningar i följd af laga skiften vore stadgadt skulle äga motsvarande tillämpning; 2:o att, där vid afvittring ofvan odlingsgränsen till hemman eller nybygge hörande mark efter ty särskildt stadgas måste för tillgodoseende af nomadlapparnas behof af renbete, renskiljningsplats eller flyttningssväg för renarna afstås mot erhållande af annat, kronan tillhörigt område, den för dylikt fall stadgade ersättning för odling och utflyttning skulle utbetalas från anslaget till skiften och afvittringar;

Om vissa med afvittringen inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker sammanhängande förhållanden.

(Forts.)

3:o att, där hemman eller nybygge helt eller delvis blifvit efter beslut i vederbörlig ordning för ändamål, hvarom nyss vore sagdt, innan områdestilldelningen ägt rum, till statsverket inlöst, område icke skulle vid afvittringen upptagas för hemmanet, nybygget eller den inlösta delen däraf, där sådant ej af hänsyn till enskild rätt påkallades, samt att i afseende på allmänna utskylder och besvär, hvilande på hemman, nybygge eller del däraf, som sålunda icke fått område för sig upptaget, skulle iakttagas de föreskrifter, Kungl. Maj:t kunde komma att meddela;

4:o att, där å lägenhet ofvan odlingsgränsen, som blifvit utan vederbörligt tillstånd anlagd eller för hvilken upplåtelsen meddelade föreskrifter angående byggnads- eller odlingsskyldighet icke blifvit behörigen fullgjorda, innehafvare verkställt sådana arbeten eller nedlagt sådana kostnader, att han efter pröfning af Kungl. Maj:ts befallningshafvande funnes vara förtjänt att vid lägenheten bibehållas, samt befallningshafvanden pröfvade detta kunna tillåtas utan förnärmande af enskild rätt och utan att nomadlapparnas intressen äfventyrades, åt sådan lägenhet finge vid afvittringen i mån af tillgång utläggas särskildt område af såväl inägor som husbehofsskog samt lägenheten till innehafvaren upplåtas och, efter det upplåtelsebref af Kungl. Maj:ts befallningshafvande utfärdats, i jordeboken upptagas såsom frälsetorp utan mantal;

5:o att åt lägenhet, hvarom under 4:o förmäldes, icke finge utläggas mera husbehofsskog än åt hemman af motsvarande storlek i samma trakt, och att dylik lägenhet icke finge tillerkännas andel i samfällid husbehofsskog; samt

6:o att vid afvittring ofvan odlingsgränsen lämpliga områden skulle, där detta kunde ske utan förnärmande af öfriga intressen, som vore på afvittringen beroende, afsättas för att i enlighet med de bestämmelser, Kungl. Maj:t meddelade, upplåtas till nybyggeslägenheter åt lappar, hvilka helt eller hufvudsakligen öfvergifvit nomadlivet.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en i Andra Kammaren väckt motion (n:o 270) däri herr *Carl Lindhagen* hemställt, att Riksdagen med anledning af ifrågavarande proposition ville:

Om vissa med afvittringen inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker sammanhängande förhållanden.
(Forts.)

1:o) dels anhålla hos Kungl. Maj:t att efter vunnen utredning hufvudgrunderna för upplåtelser af redan upptagna inhyseslägenheter enligt punkterna 4 och 5 i propositionen måtte underställas Riksdagen eller, om detta ej läte sig göra, att vid dessa upplåtelser måtte tagas hänsyn till de i motionen gjorda erinringar, dels besluta, att befallningshafvandes utslag i detta ämne skulle i hela sin vidd underställas Kungl. Maj:ts pröfning; och

2:o) anhålla hos Kungl. Maj:t, att grunderna för disposition af nybyggeslägenheter afsatta åt lapparna måtte underställas Riksdagen.

Utskottet hade i detta utlåtande på anförda skäl hemställt, a) att Riksdagen, med anledning af Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition samt herr Lindhagens förevarande motion måtte i afseende å nedannämnda, med afvittringen inom de områden af Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, beträffande hvilka Kungl. Maj:ts befallningshafvande ännu icke meddelat afvittringsutslag, sammanhängande förhållanden besluta:

1:o) att, där afvittring af hemman eller nybyggen så verkställdes, att särskildt område i inägor utlades åt hvarje brukningsdel, samt därvid till vinnande af lämpligt skifte en eller flera delägare nödgades utflytta, i afseende å sådan utflyttning hvad angående understöd af allmänna medel till utflyttningar i följd af laga skiften vore stadgad skulle äga motsvarande tillämpning;

2:o) att, där vid afvittring ofvan odlingsgränsen till hemman eller nybygge hörande mark efter ty särskildt stadgades måste för tillgodoseende af nomadlapparnas behof af renbete, renskilningsplats eller flyttningssväg för renarna afstås mot erhållande af annat, kronan tillhörigt område, den för dylikt fall stadgade ersättning för odling och utflyttning skulle utbetalas från anslaget till skiften och afvittringar;

3:o) att, där hemman eller nybygge helt eller delvis blifvit efter beslut i vederbörlig ordning för ändamål, hvarom nyss vore sagdt, innan områdestilldelningen ägt rum, till statsverket inlöst, område icke skulle vid afvittringen upptagas för hemmanet, nybygget eller den inlösta delen däraf, där sådant ej af hänsyn till enskild rätt påkallades samt att i afseende på allmänna utskylder och besvär, hvilande på hemman, nybygge eller del däraf, som sålunda icke fått område för sig upptaget, skulle iakttagas de föreskrifter, Kungl. Maj:t kunde komma att meddela;

4:o) att, där å lägenhet ofvan odlingsgränsen, som blifvit utan vederbörligt tillstånd anlagd eller för hvilken vid upplåtelsen meddelade föreskrifter angående byggnads- eller odlingskyldighet icke blifvit behörigen fullgjorda, innehafvare verkställt sådana arbeten eller nedlagt sådana kostnader, att han efter pröfning af Kungl. Maj:ts befallningshafvande funnes vara förtjänt att vid lägenheten bibehållas, samt befallningshafvanden pröfvade detta kunna tillåtas utan föruärmande af enskild rätt och utan att

nomadlapparnas intressen äfventyrades, åt sådan lägenhet finge vid afvittringen i mån af tillgång utläggas särskildt område af såväl inägor som husbehofsskog samt lägenheten till innehafvaren upplåtas och, efter det upplåtelsebref af Kungl. Maj:ts befallningshafvande utfärdats, i jordeboken upptagas såsom frälsetorp utan mantal;

5:o) att åt lägenhet, hvarom under 4:o) förmäldes, icke finge utläggas mera husbehofsskog än åt hemman af motsvarande storlek i samma trakt, och att dylik lägenhet icke finge tillerkännas andel i samfällid husbehofsskog; samt

6:o) att vid afvittring ofvan odlingsgränsen lämpliga områden skulle, där detta kunde ske utan förnärmande af öfriga intressen, som vore på afvittringen beroende, afsättas för att i enlighet med bestämmelser, som framdeles komme att meddelas, upplåtas till nybyggeslägenheter åt lappar, hvilka helt eller hufvudsakligen öfvergifvit nomadlivet;

b) att herr Lindbagens motion, såvidt den icke genom hvad utskottet under a) föreslagit vunnit afseende, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Åström: För Öfre Norrlands utveckling torde frågan om regleringen af vattenhöjden i dess floder intaga en framskjutet plats. Utan en sådan reglering kunna hvarken dess vattenfall eller dess skogar ernå det värde, de borde hafva.

För åstadkommande af en dylik reglering erfordras emellertid rätten att för uppdämning kunna föfoga öfver de vid flodernas öfre lopp befintliga stora fjällsjöarna, och då det nu föreliggande förslaget berör en del rättigheter vid dessa sjöar, har jag ansett nödigt föra denna fråga på tal.

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har till statsrådsprotokollet i det föreliggande ärendet anført i fråga om beredande af lättnader åt den nomadiserande befolkningen, att: »Någon fullständig lösning af lappfrågan kan visserligen icke redan nu uppnås, men väl kunna, om afvittringen verkställs med större förutseende än hittills, afsevärda lättnader omedelbart beredas den nomadiserande lappbefolkningen och möjlighet hållas öppen för framtida åtgärder af större räckvidd. Ägnades i detta häseende alls ingen tanke åt framtiden, så komme säkerligen framdeles stora kostnader att åsamkas statsverket, hvilka statsmakterna nu torde hafva i sin hand att genom ett mera framsynt reglerande af afvittringsverket till största delen undvika.» Jag gillar fullkomligt denna statsrådets uttalade åsikt, men det synes mig, som om lika stor tanke på framtiden bör ägnas frågan om vattendragens reglering — öfvertygad, som jag är, om att denna reglering förr eller senare kommer att genom statsmakternas försorg verkställas.

I frågans nuvarande läge har jag, herr talman, naturligtvis

Om vissa med afvittringen inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker sammanhängande förhållanden.
(Forts.)

Om vissa med afvittringen inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker sammanhängande förhållanden.

(Forts.)

intet yrkande att göra, men jag har velat påpeka saken, förvissad om att regeringen skall tillse, att, när den nu har i sin hand att reglera afvittringsverket, denna fråga skall ägnas sådan uppmärksamhet, att därför icke i framtiden onödiga kostnader behöfva åsamkas statsverket.

Herr Bergström: Jag ber att få instämna med den föregående ärade talaren, ehuru jag på samma gång är öfvertygad, att regeringen med vattenfallsstyrelsens stöd redan har tagit denna fråga under allvarlig ompröfning.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll, hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 17 och 18 innevarande maj bordlagda utlåtanden:

n:o 207, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående det under nionde hufvudtiteln uppförda anslaget till skiften och afvittringar, och

n:o 208, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att försälja tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter i Älfsborgs samt Göteborgs och Bohus län m. m., äfvensom en i ämnet väckt motion,

biföll kammaren, hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Om anordnande af en låneanstalt för kommuner inom riket.

Föredrogs ånyo sammansatta stats- och bankoutskottets den 17 och 18 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 10, i anledning af väckta motioner angående skrifvelse till Konungen i fråga om anordnande af en låneanstalt för kommuner inom riket.

Till behandling af sammansatt stats- och bankoutskott hade öfverlämnats följande till statsutskottet för förberedande behandling hänvisade motioner, nämligen

dels n:o 23 inom Första Kammaren af herr *Trapp*, som hemställt, att Riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning i afseende å inrättandet genom statens försorg af en kommunal låneanstalt, och att Kungl. Maj:t ville snarast möjligt till Riksdagen inkomma med de yttranden och förslag, hvartill utredningen kunde föranleda, samt att Riksdagen ville för ändamålet ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett anslag af 5,000 kronor;

dels ock n:o 38 inom Andra Kammaren af herr *Rune*, som föreslagit, att Andra Kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t

täcktes låta utreda, huruvida och på hvilket sätt en allmän lånekassa för Sveriges kommuner kunde inrättas och att, såvida utredningen därtill gäfvé anledning, vidtaga de åtgärder, som för kassans bringande till stånd erfordrades.

Om anordnande af en låneanstalt för kommuner inom riket.

(Forts.)

Utskottet hade i detta utlåtande på anförda grunder hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och på hvilket sätt en allmän lånekassa för Sveriges kommuner borde inrättas och att, såvida utredningen därtill gäfvé anledning, för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Vid utlåtandet hade reservationer afgifvits

dels af greve Wachtmeister, Fredrik, samt herrar Bohnstedt, Knut, och Bengtsson i Häradsköp, hvilka yrkat afslag;

dels och af herrar Fränckel och Sjö, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att herrar Trapps och Runes ifrågavarande motioner ej måtte af Riksdagen bifallas.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Herr talman! I förrgår fattade Riksdagen beslut att bifalla den kungl. propositionen om upprättande af en hypotekskassa för Sveriges städer. I dag ligger på Riksdagens bord ett förslag från sammansatta stats- och bankoutskottet att aflåta en skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och på hvilket sätt en allmän lånekassa för Sveriges kommuner bör inrättas och att, såvida utredningen därtill gifver anledning, för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Det synes mig, som om detta är att marschera litet väl hastigt. Jag tycker, att när man nyss fattat ett så viktigt och vidtomfattande beslut, som vi fattade i förrgår, borde man något se, huru detta beslut kommer att verka, innan man går vidare på samma bana.

Men jag har viktigare och kraftigare skäl för att afstyrka bifall till utskottets hemställan, och dessa bero på att för närvarande är kommunernas rätt att upptaga lån på ett mycket otillfredsställande sätt ordnad. Kommunerna få visserligen icke upptaga lån, amorteringslån, på längre tid utan Kungl. Maj:ts bifall, men kommunerna kunna upptaga lån på kort tid till hvilka belopp som helst. Och sedan kommunerna väl begagnat sig af denna tillåtelse, gå de in till Kungl. Maj:t och begära att få taga upp amorteringslån, och då är Kungl. Maj:t satt i den belägenheten, att Kungl. Maj:t icke *kan* säga nej, ty Kungl. Maj:t vill icke försaka en kommuns ruin. Vidare finnes intet bestämdt om kommunernas rätt att ingå borgensförbindelser. Det finnes icke något bestämdt om det processuella förfarandet, om en kommun skulle råka i så dålig ekonomisk belägenhet, att den

Om anordnande af en låneanstalt för kommuner inom riket.

(Forts.)

icke kan fullgöra sina förbindelser. Denna fråga ligger för närvarande inför Kungl. Maj:t. Det kan man se på, att utskottet talar om, att fullmäktige i riksbanken hafva till Kungl. Maj:t afgifvit utlåtande i detta ämne; och då tycker jag, att det skulle vara skäl, att man först såge, att Kungl. Maj:t på ett tillfredsställande sätt ordnat detta, innan man går att fatta beslut att aflåta en skrifvelse till Kungl. Maj:t i den riktning, utskottet här föreslagit.

Nu har utskottet visserligen framhäft det betänkliga i de nuvarande förhållandena och sagt, att det är under förutsättning att dessa brister blifva afhjälpta, som utskottet vill skrifva till Kungl. Maj:t. Men jag behöfver icke i denna kammare påpeka, hur farligt det kan vara att skrifva till Kungl. Maj:t, ty man känner sig ju i alla fall bunden af en skrifvelse till en viss grad; och skulle Kungl. Maj:t nu komma med en proposition till nästkommande Riksdag om upprättande af en sådan kommunal lånekassa och Kungl. Maj:t därvid skulle säga, att de missförhållanden, som förut hafva funnits rörande kommunernas rätt att upptaga lån, anser Kungl. Maj:t nu häfda, kan det vara möjligt, att man finner, att missförhållandena äro häfda på ett olyckligt och otillfredsställande sätt, men att Riksdagen i alla fall skulle känna sig bunden af en sådan skrifvelse som den nu föreslagna.

Af dessa skäl tycker jag, att man icke nu bör sända en skrifvelse till Kungl. Maj:t, utan först afvakta erfarenheten af det i förrgår fattade beslutet och se till, att Kungl. Maj:t på ett tillfredsställande sätt har ordnat frågan om kommunernas rätt att upptaga lån.

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Herr Wallenberg: Jag kan mycket väl förstå, att, när ett par statsutskottsledamöter mot slutet af Riksdagen slungas in i ett sammansatt utskott, sedan de behandlat 200 à 300 ärenden inom det ordinarie utskottet, de skola känna sig trötta och anse sig, sedan de handlagt ett par ärenden, hafva gjort nog. Men vi, som komma från bankoutskottet, känna icke på det sättet. Vi hafva sannerligen icke öfverarbetat oss. Vi hafva ansett, att den ifrågavarande skrifvelsen skulle göra nytta. Den utredning, som hos Kungl. Maj:t skulle begäras, skulle dels medföra vissa ekonomiska fördelar för kommunerna och dels skulle man få mera reda på och ordning i den kommunala upplåningen. Man skulle kunna utöfva en bättre kontroll öfver hela denna upplåning, än som nu sker. Vidare finge man den fördelen att i vissa afsenden få kommunallagarna reviderade, och utskottet har ansett, att utskottet därvidlag genom sitt uttalande borde gifva Kungl. Maj:t ett stöd.

Nu förvånar det mig i hög grad, att en reservant så att säga begagnat sig af utskottets motivering för sitt afslagsyrkande,

ty den, som läst igenom utskottets motivering, finner, att här icke endast den ekonomiska frågan är förhärskande, utan att utskottet vidt och bredt har behandlat vissa svagheter, som vidlåda kommunallagarna. Att få fram dessa svagheter var ett af de skäl, som bestämde mig för att gå med på utskottets förslag.

Om anordnande af en låneanstalt för kommuner inom riket.

(Forts.)

Herrarna hafva sig kanske bekant, att i en konselj i år den 26 februari yttrade chefen för civildepartementet följande: »Enligt våra nu gällande kommunallagar kommer frågan om ett besluts gagnelighet och ändamålsenlighet för kommunen i allmänhet icke under högre myndighets pröfning.» Vidare talar statsrådet om upplåningen och säger:

»I slutet af sislidet år fästes min uppmärksamhet därvid, att anledning förefunnes antaga, att särskildt stadskommunerna begagnat sin fria lånerätt i en utsträckning, som ur åtskilliga synpunkter kunde anses betänkelig.»

Detta påpekande kom ifrån, som jag tror mig veta, dels riksbanken och dels den finansiella världen här. Förhållandet var nämligen, att af den sväfvande skuld af 73 miljoner, som kommunerna upplånat, var icke mindre än 37,800,000 kronor på korta lån upptagna i utlandet. Regeringen infordrade fullmäktiges i riksbanken utlåtande officiellt, och där hafva fullmäktige absolut, kan jag säga, tillstyrkt, att kommunallagarna borde ändras i det syfte, att kommunernas lånerätt på kort tid borde inskränkas.

Det är hvad som framhållits i utskottets motivering, och därjämte påpekas en del andra brister i kommunallagarna. Jag kan för min del icke se, att det kan skada, att Riksdagen nu begär denna utredning hos regeringen. Jag tror icke, att herrarna riskera att få den färdig till nästa riksdag, så att den väl behöfliga hvilau tror jag blir alldeles tillräckligt lång. Jag kan icke se någon olägenhet af den föreslagna skrifvelsen. Jag ser endast fördelar, och därför har jag varit med om beslutet inom utskottet. Därför ber jag nu ock att få tillstyrka, att kammaren måtte bifalla utskottets förslag.

Herr Trapp: Utskottet har med anledning af min i ämnet väckta motion tillstyrkt en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning. Nu är det visserligen min lifliga förhoppning, att äfven Första Kammaren skall i år lämna bifall till denna utskottets hemställan, men jag anhåller att med ett par ord få vädja till utskottets ärade herrar reservanter. Reservanterna synas underskatta kommunernas behof af väl ordnade kreditförhållanden och synas helst vilja lämna dem åt sig själfva att på detta område reda sig så godt de kunna och gitta. Men är det icke ett statens intresse, att kommunernas skuldbördor, och i synnerhet då dessa ofta till största delen äro beroende på lagar och förordningar, af statsmakterna dekreterade, från hvars fullgörande kommunerna icke kunna undandraga sig, är det icke ett statens in-

Om anordnande af en låneanstalt för kommuner inom riket.

(Forts.)

tresse, att dessa bördor icke må drabba kommunernas innevånare hårdare och tyngre än hvad som är nödigt?

Kommunerna hafva stora utgifter och ständiga utgifter till kyrka och skola, till rättskipning och ordningens upprätthållande, till vägar, gator och broar, till hälsovård och fattigvård och till annat mera, allt på grund af föreskrifter, som statsmakterna lämna. Utgifterna till byggnader, anläggningar och inrättningar för dessa och andra ändamål kräfva så stort kapital, att kommunerna icke kunna på en gång uttaxera dessa belopp på de skattskyldige. För penningars anskaffande måste då lånevägen anträdas och lån upptagas för att under ett visst antal år förräntas och amorteras. Endast genom en sådan anordning, genom annuiteters erläggande och dessas uttaxering på de skattskyldige, blifva kommunerna i stånd att fullgöra de förpliktelser, som statsmakterna ålägga dem.

Men om räntorna nu genom isolerade kommuners oerfarenhet på det ekonomiska området eller oförmåga att väl ordna sina kreditförhållanden eller på grund af dyra penningtider ställa sig onödigt höga, blifva ock skatterna i dessa kommuner onödigt stora. Kan det väl under sådana förhållanden vara för mycket begärdt — och jag säger detta så mycket hellre, som det ju icke varit ifrågasatt, att ordnandet af denna sak skall ens i minsta mån ske på statens bekostnad — är det väl, frågar jag, för mycket begärdt, att statsmakterna skola taga i öfvervägande, om icke en för riket gemensam kommunal lånekassa kunde organiseras och så organiseras, att kommunerna där finge tillfälle att på ett billigare och bättre sätt än nu tillfredsställa sina legitima lånebehof, och om andra har jag icke talat i min motion.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Törneblad: Den näst föregående talaren har otvifvelaktigt rätt i sitt påstående, att det förelegat och föreligger ett lånebehof för kommunerna. Huruvida de åter hafva behöft låna så mycket, som de verkligen lånat, är en annan sak. De siffror, som vår statistik lämnar oss — jag har icke senare än för år 1906 — visa dock, att under tio år, från 1896 till 1906, kommunernas skulder hafva ökats med öfver 100 procent, under det att det förut gått vida långsammare. Sättet, hvarpå det skett, lämnar jag nu därhän; det har redan varit föremål för åtskilligt tal inom regeringen och äfven utom regeringen. Och man har all anledning att hoppas, att det framkommer ett förslag till reglering och ordnande på det ena eller det andra sättet af de kommunala låneförhållandena. Denna reglering är icke lätt funnen, det erkännes mycket gärna. Det kan göras på olika sätt, men huruvida det är skäl att nu ordna en låneanstalt, under det att den så viktiga frågan om kommunernas rätt och befogenhet

och sättet för dess utöfning är sväfvande, lämnar jag åt kam-
marens ledamöter att närmare begrunda. För min del misstänker jag, att det har sina sidor att taga det ena utan att det andra förut är ordnad.

*Om anord-
nande af en
låneanstalt
för kommuner
inom riket.*

(Forts.)

Nu har utskottet på ett mycket förtjänstfullt sätt framhållit just denna synpunkt, och det vittnar minsann icke om någon trötthet hos utskottets ledamöter, vare sig från det ena eller det andra hållet, att utskottet också företagit sig att tala på sätt och vis å lagutskottets vägnar, ty den motivering, som förefinnes rörande ordnandet af de kommunala kreditförhållandena, är mycket riktig och mycket bra — men den är egentligen en lagutskottsmotivering.

Jag erkänner fördelen och betydelsen af det inlägg, som utskottet gjort, och vill därför icke så mycket fästa mig vid den formella synpunkten, den har mindre att betyda. Men det är en annan fråga, som ännu icke har blifvit tillräckligt framhållen, ehuru den framför allt förtjänar att framhållas, och det är ändamålsenligheten af att hafva flera kassor, som konkurrera särskildt på den utländska lånemarknaden. Redan i sitt yttrande öfver förslaget till hypoteksbanken hade fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret gemensamt fäst uppmärksamheten på, att det hade varit lämpligare, om den ifrågasatta anstalten hade fått ett mera vidsträckt verksamhetsområde, än som i kommittébetänkandet föreslås, och uttryckligen betonat, att ett behof på senare tiden hade framträdtt jämväl af en *kommunal* låneanstalt. Hade det nu i klämman kunnat komma in något om möjligheten af att förena den kommunala låneanstalten med den, som nu sist har blifvit beslutad och hvars förenande med den äldre befintliga och den nu möjligen blifvande redan af vissa dess målsmän också är betonadt, då hade klämman otvifvelaktigt tagit sig ut på helt annat sätt, och för min del skulle jag då haft mycket litet betänkligheter att godkänna densamma. Men så som klämman nu är affattad och så svag som motiveringen är i den punkten, vill jag särskildt betona, att det icke tager sig ut på samma sätt, som om man uttryckligen hade framhållit, att denna nya anstalt bort, om möjligt — jag säger »om möjligt», ty det är nog ganska svårt — förenas med någon af de nu befintliga eller helst med en ännu mer vidsträckt.

Såvidt jag kunnat finna, förekommer däremot i betänkandet intet annat uttalande i detta afseende än det, som står på sidan 27, och det är egentligen ett referat. Det heter där:

»Under behandlingen af nämnda fråga har, på sätt här ofvan äfven blifvit omnämndt, framhållits önskvärdheten af, att den upplåning, som för landet kunde ifrågakomma från utlandet, så mycket som möjligt centraliserades, så att en enhetlig organisation kunde åstadkommas för såväl fastighetskredit som kommunernas kredit till undvikande af den konkurrens på lånemarknaden,

Om anordnande af en låneanstalt för kommuner inom riket.

(Forts.)

som eljest ansåges kunna förekomma. Det är som sagdt ett referat, och utskottet har, såvidt jag förstår, icke själft tagit ställning till denna fråga, utan nöjt sig med att blott anföra detta. Hade utskottet intagit en bestämdare ställning härutinnan, då hade också dess uttalande blifvit af större betydelse för frågans afgörande, och under sådana förhållanden, allra helst om ett uttalande i saken inryckts i själfva klämmen, skulle jag, det upprepar jag, hafva funnit utskottets utlåtande vara af den beskaffenhet, att Riksdagen väl kunnat gå med därpå och taga vara därpå. Men som klämmen och motiveringen nu äro affattade, kan jag icke finna annat, än att den svagheten kvarstår, att man kan få en tredje anstalt, hvilken skulle uppträda på den utländska låne marknaden. Det är hvarken fördelaktigt för anstalten eller för landet i dess helhet och dess kredit — det tror jag vi litet hvar kunna vara ense om.

Om jag icke alldeles misstager mig, har det äfven inom eller utom Riksdagen varit något tal om, att det skulle kunna blifva fråga om en fjärde låneanstalt, och om man börjar att slå in på den vägen, kan det möjligen komma flera; men det skymtar i ett aflägsset fjärran, så för närvarande är det egentligen fråga om tre anstalter, som skulle uppträda på den utländska marknaden. Denna marknad har på senaste tiden icke ställt sig så gynnsam, som våra förhållanden borde medgifva eller rent af fordra, och det har nog berott på, att anspråken uppträdt tidt och ofta och kanske från olika håll. Jag tror därför, att man får vara mycket försiktig, när man skrider till upprättande af en ny låneanstalt, och så som yrkandet nu är formuleradt i utskottets kläm, kan jag för min del icke gå med därpå. Skulle någon ändring ifrågasättas, vill jag förbehålla mig min rätt att möjligen gå in därpå, men tills vidare måste jag yrka bifall till grefve Wachtmeisters hemställan.

Herr Bohnstedt, Knut: Då jag jämte ordföranden i utskottet är reservant, ber jag att få yttra några ord i frågan. Jag instämmer i de skäl, som äro anförda af utskottets ordförande, liksom jag äfven instämmer i hvad den siste ärade talaren framhållit, beträffande att det väl vore klokare att först ordna kommunallagarna, innan man skrifer till Kungl. Maj:t för att begära lånerätt för kommunerna. Det är ju så, att Riksdagen har bifallit förslaget om inrättande af en stadshypotekskassa, och således kommer inom en kortare eller möjligen längre tid en 300 miljoner kronor in i landet, då kassan har rättighet att låna ända upp till det beloppet. Man borde väl då äfven afvakta och se, hur detta stora belopp kommer att inverka på lånemarknaden inom landet. Antagligt är väl, att därigenom pengar lossas på många håll, och åtminstone en del af dem borde väl komma kommunerna till godo.

Tiden synes mig således icke lämplig att nu skrifva till Kungl. Maj:t för att begära en utredning i denna fråga. Skrifver Riksdagen, så blifver den bunden af sin skrifvelse såsom så många gånger förut, hvilket ofta nog icke ledt till det resultat, man tänkt sig.

Om anordnande af en låneanstalt för kommuner inom riket.
(Forts.)

Jag tror därför, herr talman, att alla skäl tala för, att frågan nu får hvila, hvarför jag ber att få yrka bifall till reservanternas afslagsyrkande.

Herr Kinander: Bland de skäl, som här hafva anförts till förmån för afslagsyrkande på de ifrågavarande motionerna, är det särskildt ett, vid hvilket jag ber att något få fästa mig. Man har nämligen sagt, att det är nödvändigt att först ordna frågan om kommunernas upplåningsrätt, innan man kan afgöra, hur en ny kommunal lånekassa bör inrättas. För min del har jag svårt att riktigt inse det rätta i detta argument. Enligt min mening förhåller det sig nämligen så, att sättet för ordnandet af lånerätten i viss mån bör bero på, huruvida staten vill taga någon befattning med själfva upplåningen. Det är gifvet, synes det mig, att om staten lämnar sin garanti för en kommunal lånekassa, så får staten också därigenom ett mycket starkare och kraftigare stöd för sitt anspråk att reglerande ingripa i den kommunala upplåningen, än om staten ställer sig helt och hållet främmande för själfva upplåningsfrågan.

Det synes mig alltså, som om det lämligaste och riktigaste är just hvad utskottet i förevarande fall har föreslagit, nämligen att låta dessa båda utredningar gå hand i hand, så att man kan se, huru saken i sin helhet på bästa sätt, till bättnad för såväl staten som kommunerna, bör ordnas.

Det har nu uttalats farhågor för, att anordnandet af en kommunal lånekassa skulle gifva ökad fart åt den redan nu öfverflödigt stora kommunala upplåningen här i landet. För min del vågar jag tro, att så icke skall blifva förhållandet, nämligen under den förutsättningen, att regleringen af upplåningsrätten blir tillräckligt ingående och kraftig. Den är ju af utskottet mycket starkt framhållen just den synpunkten, och den har för mig varit ett af de viktigaste skälen, hvarför jag vill hemställa om bifall till utskottets förslag.

Det har vidare uttalats här en invändning mot att man skulle skapa flera stora statsunderstödda lånekassor, som med hvarandra skulle konkurrera på den utländska lånemarknaden. Den frågan var ju uppe, senast då den af Riksdagen för dess del godkända stadshypotekskassan var på tal, och det framhölls såväl inom den kungl. kommitté, som förberedde denna fråga, som af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet och slutligen af Riksdagens utskott, att det hade varit önskligt, om man kunnat undvika att splittra denna statsunderstödda enskilda

Om anordnande af en låneanstalt för kommuner inom riket.

(Forts.)

upplåning på flera kassor. Emellertid hafva vi ju här i landet kommit in på den vägen. Vi hafva den allmänna hypoteksbanken, som tillgodoser ett stort allmänt ändamål. Vi hafva stads-hypotekskassan, som tillgodoser behofvet af upplåning för stadsfastigheternas in-teckningar. Och för min del kan jag icke se utvecklingen på annat sätt, än att om man vill hafva någon reda i den kommunala upplåningen, får man gå den vägen, att man till en början gör en särskild kassa för det ändamålet också. Men det medvetna syftet måste enligt min mening vara, hvad som också af andra har uttalats, att man bör söka, när denna städernas hypotekskassa ordnas, gå den vägen att slå ihop hypotekskassorna till en, om detta med hänsyn till upplåningen i utlandet visat sig förmånligt och riktigt.

Det har i reservationen slutligen hänvisats till att det icke vore nödvändigt, att staten trädde emellan för att få en utredning till stånd, och man har pekat på det nya stadsförbundet; det säges i slutet i en af reservationerna, att svenska stadsförbundet torde böra taga hand om en sådan fråga utan statens inblandning. Jag har icke någon befogenhet att tala på detta förbunds vägnar, men jag har vissa förbindelser med förbundet, och jag kan nämna, att i år uttalade sig det stora representant-mötet för rikets stadsförbund, som i sig innesluter städer och stadsliknande kommuner, sitt klara och tydliga instämmande i den vid Riksdagen väckta motionen i ämnet. Stadsförbundet har ett mycket starkt intresse i denna fråga. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att frågan gäller icke uteslutande de svenska städerna, utan lika mycket och kanske ännu mera landskommunerna, som hafva mycket större svårighet än städerna att tillgodose sina lånebehof på ett godt och förståndigt sätt. Jag tror, att om stadsförbundet skulle taga frågan under utredning, skulle det icke kunna så lätt få erforderliga upplysningar från vederbörande inom landskommunerna, och följaktligen skulle det icke vara möjligt för förbundet att göra en utredning så ingående och tillfredsställande, som den blefve, om den omhänder-toges af Kungl. Maj:t.

Jag har förut, då denna fråga under min korta riksdagstid varit uppe, ställt mig litet tveksam däremot, hufvudsakligen af det skälet, att inrättandet af en kommunernas lånekassa skulle medföra en ökad upplåning. Men vid närmare begrundande af saken, och då frågan om själfva upplåningen kommer med vid utredningen, kan jag för min del icke se annat, än att det är riktigt att bifalla utskottets förslag. Frågan har ju så många gånger varit före här i Riksdagen, mina herrar, att äfven om det sägs nej i år, kan det icke rimligtvis dröja länge, förrän man måste gå med på en utredning. Och då ser jag icke något skäl, hvarför man vid flera riksdagar skulle tala om en sådan utredning. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Jonsson: Man har såsom ett hufvudskäl anført, att om en sådan lånekassa bildades med understöd af staten i form af en grundfond, skulle därigenom regeringen, såsom det åsyftas, kunna hålla bättre reda på kommunernas sunda upplåning af medel. Jag har mycket svårt att fatta och förstå, på hvad sätt den omständigheten skall medverka därhän, att regeringen skall hafva en annan syn på tingen vid beviljandet af kommunallån än eljest. Men, mina herrar, jag skulle vilja göra en fråga. I hvilket fall tro herrarne, att regeringen i någon större grad, än hvad hittills skett, helt enkelt skulle kunna vägra kommunerna att få låna, där det anföres vissa behof, som med denna upplåning skola fyllas? Skall regeringen kunna, då en sådan lånekassa bildas, sätta sig till så sträng förmyndare öfver kommunerna, att den skulle rent af ingripa i deras lofliga hushållning? Det är icke tänkbart, mina herrar, att det skälet väger något vid frågans bedömande.

Om anordnande af en låneanstalt för kommuner inom riket.

(Forts.)

Men för mig är skälet emot denna skrifvelse ett annat. Vi erinra oss, huru under svårigheterna på penningmarknaden förlidet år det ena uppslaget efter det andra såg dagen, vare sig det kom till Riksdagen eller ej, att man skulle upphjälpa ställningen med att skaffa hit penningar utifrån och på så sätt kunna uppehålla rörelsen eller sättet att bedrifva affärerna, som hittills ägt rum, någorlunda i samma skala som hittills. Ställningen är nog en helt annan nu än under förra året. Brist på penningar finnes icke längre inom landet, utan nu är det snarare så, att handeln och näringslivet stå i en så tryckt ställning, att penningarna icke kunna användas såsom eljest borde kunna ske. Vidare hafva vi att fästa oss vid, att genom det beslut, Riksdagen i måndags fattade att bilda en hypotekskassa för fastighetsägarna inom Sveriges städer och därmed jämförliga samhällen, blir följdén naturligtvis, att så fort denna kassa blifvit ordnad, söker man att på den utländska lånemarknaden uppträda såsom låntagare och förse landet med de penningar, som man i det fallet kan anse behöfliga att skaffa sig. Men i och med detsamma, att det behofvet fylls, bli naturligtvis penningar lediga för att användas för andra behof. Skall man nu icke bry sig om, hurudan penningmarknadens ställning är, utan blott gå på att bilda nya lånekassor med uppgift att utifrån draga hit penningar, för att de skola blifva billigare, än om de anskaffas här hemma? Jag undrar, hvar man då skall komma att sluta med hänsyn till penningmarknadens sunda ställning. Då blir det så, att när man ridit ut en storm, så öfvar man sig icke i tålmodet att låta förhållandena reglera sig på ett sundt sätt, utan med konstlade medel söker man forcera fram en ställning, som måste blifva osund och icke fast, hvad vi än säga. Vi veta redan, att ett par af Sveriges städer gått i aftal om att draga in rätt be-

Om anordnande af en låneanstalt för kommuner inom riket.

(Forts.)

tydliga belopp med penningar utifrån, och att flera andra kommuner likaledes komma att göra det, vare sig denna skrifvelse kommer till stånd eller icke. Resultatet af allt detta blir ovillkorligen, att därigenom skapas en osund ställning på penningmarknaden, som sedan i sin ordning kan föra med sig, att vi komma in på oriktiga banor i handels- och näringslivet. Det är denna synpunkt, som för mig väger tyngst emot att bifalla utskottets hemställan.

En annan fråga är, om det kan blifva verklighet af tanken att slå ihop alla de tre låneanstalterna, nämligen allmänna hypoteksbanken och städernas hypotekskassa, så att därvid äfven beredes plats för kommunernas upplåningsanstalt. Då får man enhet i hela lånesystemet och en annan begränsning och rätt att drifva in medel utifrån, än om man skall bilda en kassa först och andra kassor sedan med understöd af staten. Skola kassorna hvar för sig operera utan hänsyn till, huruvida andra kassor draga in för mycket penningar, då kan det hända, att de icke en gång kunna användas inom landet. Det blir marschen, mina herrar, med att bilda sådana där konkurrerande kassor på den utländska lånemarknaden. Och jag skulle beklaga, om Riksdagen i den tron, att ju mera man lånar, ju rikare blir man, skulle fortsätta på den vägen att oupphörligt låna penningar.

Jag ber att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Anderson, Albert: Förut har man framhållit de olägenheter, som skulle uppstå, i händelse den här nya ifrågasatta låneanstalten skulle inrättas. Olägenheterna skulle vara, att man skulle få flera låneanstalter, som försökte skaffa sig penningar på den utländska marknaden, d. v. s. konkurrera med hvarandra därstädes. Och det är tydligt, att detta icke kan vara nyttigt för vårt land. Men det är fråga, om icke kommunernas behof af lånemedel ändå torde kunna någorlunda tillgodoses. Redan nu är nog så förhållandet. Vi skola komma ihåg, att vi hafva allmänna hypoteksbanken och att vi hafva städernas hypotekskassa. Om dessa inrättningar lämna lån till enskilda fastighetsägare, så komma de anstalter, pensionsinrättningar med flera, som finnas och hvilka besitta ganska betydliga kapital, att fruktbar göra dem nästan uteslutande medelst inköp af obligationer. Beträffande dessa låneanstalter är det för dem fördelaktigare att köpa kommunernas obligationer, emedan man i allmänhet kan på dem påräkna högre ränta, än om man skulle försöka skaffa sig statsobligationer. Om man väger olägenheterna och fördelarna med denna kommunala låneinstitution mot hvarandra, så äro efter min öfvertygelse olägenheterna öfvervägande, och jag hemställer därför med hänsyn härtill, herr talman, om afslag å utskottets hemställan.

Herr Östberg, Gustaf Fredrik: Man kan icke förneka, att upprättandet af en stor kommunal lånekassa kan medföra rätt stora fördelar. Man kan ju beräkna, att räntorna därigenom skola ställa sig billigare och att omkostnaderna för upplåningen äfven skola nedgå. Men jag har i allt fall icke kunnat öfvertyga mig, att det är riktigt att taga det steg, som af utskottet föreslagits. Jag tror knappast, att man kan säga, att det föreligger något trängande behof. Hittills hafva kommunerna kunnat tillgodose sitt lånebehof ganska väl.

Om anordnande af en låneanstalt för kommuner inom riket.
(Forts.)

Förra året, år 1908, var ju ett rent undantagsår, som icke får läggas till grund, då det gäller en beräkning för en lång framtid. Landskommunerna hafva icke haft svårighet att i sparbanker och andra inrättningar få de lån, som varit erforderliga, och de hafva vanligen fått dem till låg ränta. Detsamma har varit förhållandet med städerna. De stora städerna hafva fått sina utländska lån och de mindre städerna, om man undantager det sista året, hafva haft ganska lätt att få sina lånebehof tillfredsställda.

För min del anser jag det för ytterst betänkligt, att man på detta sätt söker uppdrifva lån ifrån utlandet. Vi hafva redan, det tror jag, att man kan vara ense om, anlitat den utländska lånemarknaden vida mera, än som kan vara för landet gagneligt. Skall man nu tänka sig, att man samtidigt, som en stadshypotekskassa kommer till stånd och vänder sig till utlandet, äfven söker introducera på den utländska lånemarknaden den nu föreslagna stora kassa, som skulle uppträda med understöd af staten, så tror jag icke, att vi skulle göra landet någon tjänst. Det har redan påpekats af flera talare, huru ofördelaktigt det skulle vara att komma fram med kassor, som jämsides sökte vinna insteg på den utländska lånemarknaden. Är det då icke bättre att låta den kassa, som man redan har beslutat, komma till stånd och få sin verksamhet ordnad, innan vi taga detta nya steg? Jag anser, att hvilken åsikt man än har i själfva saken, borde man dock kunna gå in på att vänta en tid och se, huruvida man icke kan hjälpa sig utan att sätta i gång denna nya kassa och särskildt vänta med att gå till utlandet, till dess man sett, huru det lyckats för städernas hypotekskassa.

Det har vid denna frågas behandling äfven framhållits, att det kanske icke är så lätt att få en gemensam lånekassa för kommunerna till stånd, därför att kommunerna hafva så olika intressen. Det är ganska olika ställdt för olika kommuner, särskildt för olika städer. De stora städerna och de små städerna förtjäna i själfva verket icke samma kredit, och därför kan det också framställas rätt stora tvifvelsmål, huruvida det kan vara riktigt att upprätta en kassa, som hvilar på den basis, att städerna gemensamt ansvarar för kassans förbindelser. Äfven ur denna

Om anordnande af en låneanstalt för kommuner inom riket.

(Forts.)

synpunkt kan man hysa någon tvekan, huruvida tiden är inne att taga det steg, som här föreslagits.

Jag skall be att få yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr von Friesen: En föregående talare tycktes anse, att om det hade varit fråga om bildandet af denna lånekassa i fjol, då det var illa ställdt på penningmarknaden här i landet, hade det varit skäl för det, men nu, när man ridit ut stormen, nu är det icke skäl att tänka på en lånekassa för kommunerna. Mig åter synes det vara riktigt att, just när man ridit ut stormen, söka förebygga, att stormen kommer tillbaka med lika styrka. Ty det har landet ingen nytta af.

Vidare nämndes här af en annan talare, att hittills hade det icke visat sig, att det varit någon svårighet för kommunerna att få låna och att de kunnat få låna äfven mot låg ränta. Ja, han tillhör en kommun, där visserligen detta är förhållandet, men andra af herrarne känna nog till andra kommuner, för hvilka det icke varit så lätt att få låna och i synnerhet icke att få låna mot låg ränta. Allt beror naturligtvis på, hvad man menar med låg ränta. Kan man säga, att 5 % är låg ränta, och gör man det, då kan jag medge, att det icke varit svårt att få låna mot låg ränta. Men om man anser, att först 4 % är låg ränta, då vädjar jag till herrarne, om det icke under många år varit rätt stora svårigheter att få lån med låg ränta.

Om man öfver hufvud går med på att staten skall understödja tillgodoseendet af andras lånebehof, så är det väl inga andra, som det ligger närmare till hands för staten att vara välvillig emot i det hänseendet än just kommunerna, och detta af två skäl. Staten har ålagt kommunerna och andra liknande samfälligheter en mängd förpliktelse, som egentligen borde tillhöra staten, och hvilka kosta mycket penningar. Jag nämner rättskipning, sjukvård, fattigvård, skolväsende, vägunderhållsskyldighet m. fl. Det synes mig således, att, då kommunerna i visst afseende äro likasom stater af andra ordningen, hvilka ingå i den stora staten, det skulle vara i sin ordning, att, om staten öfver hufvud skall medverka i fråga om andras lånebehof, staten framför allt understödjer kommunerna i detta afseende. Detta är det ena skälet. Det andra skälet är det, att staten bör låta sig angeläget vara, att kommunerna få lån mot billig ränta, ty ju högre ränta kommunerna betala på sina lån, desto större bli deras utgifter och desto större skatter behöfva de också upptaga. Vi ha äfven under denna riksdag af finansministern fått höra, huru nödvändigt det är att skaffa kommunerna större skatteinkomster och nya skattekällor, men i och med detsamma man det gör, förstör man så att säga den mark, från hvilken staten själf skulle taga sina inkomster. Det bör således vara ganska angeläget för staten, som själf behöfver ökade skatteinkomster

att, när den nu kan på det föreslagna sättet utan uppföringar bereda lättnad för kommunerna, göra detta, så att kommunernas budgeter i minsta möjliga mån tryckas af låneannuiteterna. Jag tror sålunda, att det för staten, om den öfver hufvud skall intressera sig för främmande lånebehof, finnes starka skäl att lämna hjälp just åt kommunerna.

Om anordnande af en låneanstalt för kommuner inom riket.
(Forts.)

Nu har det mot inrättandet af denna lånekassa invändts, att det skulle vara mycket ofördelaktigt, att det blir flera kassor, som konkurrera på den utländska lånemarknaden. Ja, det är mycket riktigt, men därför är det just nödvändigt, att staten nu inskrider, och att man i god tid vidtager sådana åtgärder, att de af staten stödda anstalter, hvilka behöfva utländska penninglån, kunna inordnas under en högre, gemensam anstalt. En sådan anordning är visserligen icke förenad med så stora svårigheter som herrarna kunna tro, ty sådant finnes praktiseradt i våra grannländer, och saken är mycket enkel. De särskilda kassorna bestå hvar och en för sig, men öfver dem finnes en högre kassa, som är den enda, som utger obligationer, hvilka säljas på penningmarknaden; de lägre kassornas obligationer upptagas af den högre enheten och ligga i dess kassahalf. Emot sina obligationer få de lägre kassorna af den högre enheten antingen dess obligationer att själfva försälja, eller också kontanta penningar, som influtit genom försäljning af den högre kassans obligationer i utlandet, men äfven inom landet. Ty det är naturligtvis icke meningen, att kommunerna skola få billig ränta endast genom lån från utlandet, utan äfven och helst genom upplåning inom landet. Statens stöd skulle medföra den fördelen, att man öfver hufvud taget — vare sig inom eller utom riket — skulle få billig ränta.

Nu säger man, att denna låneanstalt icke bör inrättas, innan man närmare och efter mera tillfredsställande grunder ordnat kommunernas upplåningsrätt, och den föregående talaren nämnde, att han icke insåge, på hvad sätt kommunernas lånerätt stode i sammanhang med denna lånekassa. Men man har tänkt sig, att om en sådan kassa blefve inrättad, skulle Kungl. Maj:t genom dess styrelse mycket bättre än eljest kunna erhålla inblick i kommunernas lånebehof och betalningsförmåga och få en mycket säkrare grundval för sitt bedömande af kommunernas befogenhet att upptaga lån, än nu är möjligt.

En annan talare åter har invändt, att icke lär väl Kungl. Maj:t komma att neka lån, när kommunerna begära att få låna. Ja, har man den uppfattningen, då tjänar det ingenting till att man talar om någon inskränkning i kommunernas lånerätt, då är denna redan och kommer alltid att förblifva utan gränser!

Mig förefaller det, att det skulle vara ett verkligt statsintresse, att en sådan inrättning, som här är afsedd, om möjligt komme till stånd, och att det är angeläget, att en utredning härom

Om anordnande af en låneanstalt för kommuner inom riket.

(Forts.)

göres. En sådan utredning kan jag visserligen icke anse vara obefogad. Jag anser vidare, att i sammanhang med denna utredning bör det äfven tillses hur man skall kunna förekomma, att olika af staten i större eller mindre mån garanterade kassor uppträda konkurrerande på lånemarknaden, särskildt i utlandet. Dessutom borde äfven i samband därmed upptagas frågan om kontroll å kommunernas lånerätt. Jag anser själfallet, att en utredning, som på grund af den föreslagna skrifvelsen skulle komma till stånd, icke skulle kunna underlåta att upptaga äfven dessa spörsmål till behandling. Därför tycker jag icke, att den omständigheten, att dessa senare spörsmål behöfva utredas, bör utgöra hinder för att rösta för den utredning, som här är ifrågasatt.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Den siste talaren framhöll och påpekade, att det skulle vara statens plikt att genom statsgaranti understödja kommunerna. Det kan han nog ha rätt i, och jag hör heller icke till de reservanter, som opponerat sig mot den tanken, men jag anser icke, att man, innan vissa föregående åtgärder i frågan blifvit satta i verket, bör gå så långt, och jag har förut utvecklat hvarför jag hyser denna mening. När samme talare så kom att tala om de betänkligheter, som af herr Törnebladh här framförts, nämligen att det skulle bli riskabelt att ha alla dessa olika slags med statsgaranti försedda obligationer, som skulle konkurrera på den utländska lånemarknaden, så sade han, att det blir en mycket enkel sak att sammanföra alla dessa olika obligationer, förena alla dessa olika kassor. Men det tror jag icke är så enkelt, det återstår att bevisa! Till slut sade han, att just inrättandet af en sådan kommunal lånekassa skulle för staten medföra en fördel, på så sätt, att staten genom den af staten tillsatta styrelsen skulle få en inblick i kommunernas lånebehof och således kunna genom denna styrelse reglera kommunernas hela låneväsende. Detta tror jag emellertid icke alls, att han har rätt i. På så sätt skulle man ju kunna säga, att staten, genom att den tillsätter styrelse för allmänna hypoteksbanken, redan skulle ha fått en inblick i de svenska jordbrukarnes låneförhållanden och därigenom hafva erhållit makt att reglera dessas möjligheter att söka lån, men något sådant har man aldrig kunnat märka att staten ens tänkt på, och icke kan jag heller inse, att genom inrättandet af denna låneanstalt någon möjlighet skulle komma att förefinnas för staten att reglera kommunernas lånebehof.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Grefve Klingspor: Hade det här endast varit fråga om att låna upp större belopp för att sedan så småningom utlämna

dem åt kommunerna, skulle jag icke kunnat vara med om den skrifvelse, som är ifrågasatt. Men här är icke så mycket fråga om detta, utan det är fråga om att få till stånd en utredning om, huru det är ställdt med kommunernas upplåning. Det är enligt min mening väsentligt mycket bättre, att en lånekassa visar sig på den utländska lånemarknaden, än att ett 50-tal eller flera olika kommuner hvar för sig där uppträda och försöka få sina obligationer försålda. Jag tror, att det är af synnerligen stor vikt härvidlag att få en utredning till stånd. Vi påminna oss nog, huru det var för åtskilliga år sedan, när den olyckliga järnvägen Hallsberg—Motala—Mjölby byggdes. Det bildades då ett stort aktiebolag med solidarisk ansvarighet. Kommunerna, genom hvilka banan skulle gå fram, tecknade aktier i densamma. När banan sedermera blef byggd, visade det sig, att den gick med stor förlust. Kommunerna riskerade att få göra cession, ty förhållandena gåfvo vid handen, att inom en del kommuner genom dessa bidrag, som de nödgades bära, kommunalskatterna skulle komma att uppgå till 40 å 45 gånger bevillingen. Under sådana förhållanden var det naturligtvis en stor fara för dessa kommuners ekonomi, och det var detta, som gjorde, att Riksdagen beslöt att inköpa banan. Man kan tänka sig, att kommuner låna mer än de verkligen borde låna. Man kan också tänka sig, att kommuner ingå borgensförbindelser, som de sedan icke kunna fullgöra. Häre ligger en stor fara; en stor fara för kommunen, och jag vågar påstå äfven en stor fara för staten, därest en eller annan kommun skulle komma i en sådan obehaglig belägenhet. Därför är det nödvändigt, att man så fort som möjligt får denna utredning till stånd och försöker få sådana förordningar utfärdade, som förhindra dylika eventualiteter. Det påpekades af en talare, herr Törnebladh, att det är farligt att komma med en fjärde lånekassa på den utländska lånemarknaden. Men det är, såsom jag nyss nämnde, farligare att komma med många kommuners låneanspråk än med en lånekassa.

Vidare frågade herr Olof Jonsson, om regeringen skulle kunna förhindra kommunerna att låna. Jo, genom förordningar kan man nog hindra kommunen att låna inom en viss begränsad summa. Vidare kunna nog sådana förordningar antagas, som förhindra kommunerna att ingå alltför stora borgensförbindelser. Samme talare sade vidare, att man skulle skapa en osund ställning genom ett sådant förfarande, som skulle bli följden af denna skrifvelse till Kungl. Maj:t. Jag tror, att man i stället skulle komma att skapa en sund ställning, och det är just därför jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande utlåtande

Om anordnande af en låneanstalt för kommuner inom riket.

(Forts.)

Om anordnande af en låneanstalt för kommuner inom riket. hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarade sig finna den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

(Forts.) Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad sammansatta stats- och bankoutskottet hemställt i utlåtande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—49;

Nej—74.

Om ökade möjligheter för underofficerare att vinna officersbefordran. Föredrogs ånyo Första Kammarens den 16 och 17 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 24, med anledning af Andra Kammarens beslut om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande ökade möjligheter för underofficerare inom hären och marinen att vinna officersbefordran.

(Forts.) Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 141, hade herr *Palme* hemställt: att Riksdagen i skrifvelse till Konungen behagade hemställa, att Konungen ville taga i öfvervägande, huruvida icke ökade möjligheter för officersbefordran skulle kunna beredas för underofficerare inom här och flotta.

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskott, till hvilket motionen blifvit hänvisad, hade hemställt, att Andra Kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Konungen behagade anhålla, att Konungen ville taga i öfvervägande, huruvida icke ökade möjligheter för officersbefordran skulle kunna beredas för underofficerare inom hären och marinen.

Sedan denna hemställan af Andra Kammaren bifallits samt beslutet delgifvits Första Kammaren, hade denna kammare hänvisat ärendet till förberedande behandling af sitt andra tillfälliga

utskott, som i nu föredragna utlåtande hemställt, att Första Kammaren icke måtte biträda Andra Kammarens i ärendet fattade beslut.

*Om ökade
möjligheter
för under-
officerare att
vinna officers-
befordran.
(Forts.)*

Reservation hade afgifvits af herr *C. G. Hult*, som hemställt, att utskottets yttrande skulle erhålla följande lydelse:

»Utskottet har med det sagda velat framhålla de många olägenheter och betänkligheter, som skulle medfölja ett genomförande af officerskårens rekrytering från underofficerskadreerna, en rekrytering, som i stort sedt hvarken är nödvändig eller nyttig, hvarför och då utskottet därjämte inhämtat, att Kungl. Maj:t beslutat och chefen för landtförsvarsdepartementet tillsatt en kommitté med uppdrag att dels verkställa utredning och afgifva förslag rörande ändrade grunder för befordringsväsendet vid krigsmakten, dels utreda, huruvida ändrade bestämmelser för underofficerares befordran till officer äro önskvärda och af befälet påkallade samt, därest detta finnes vara förhållandet, därtill afgifva förslag, dels utreda och afgifva förslag till ändrade befordringsgrunder för underofficerskåren, samt i sammanhang härmed ytterligare behofvet af särskilda befordringsbestämmelser med hänsyn till Boden och andra mindre gynnsamt ställda förläggningssorter, får utskottet hemställa, att Första Kammaren icke måtte biträda Andra Kammarens i ärendet fattade beslut.»

Friherre Beck-Friis, Johan: Det föreliggande betänkandet berör en viktig och enligt min åsikt ömtålig fråga, hvilket också framgår af den ovanligt omsorgsfulla utredning, som såväl Andra Kammarens som denna kammarens tillfälliga utskott, där frågan behandlats, ägnat densamma. Ehuru jag ej har annat yrkande att göra än det, som utskottet framställt, anser jag dock, att frågan bör vara genom diskussion nämnd i kammarens protokoll.

Jag vill då först framhålla, att denna fråga icke kommit på tal till följd af någon brist på officerare. Tvärtom visar ju den utredning, som finnes i betänkandet, att det varit flera officersvolontärer, som vid officersvolontärskolorna erhållit godkända betyg och äfven lämplighetsbetyg, än man kunnat antaga till elever vid krigsskolan. Således är denna fråga säkerligen utslutande af social natur.

Utaf det uttalande, som vederbörande verkställande utskott gjort å Sveriges underofficersförbunds vägnar, framgår, att frågan sedan flera år tillbaka är aktuell inom underofficerskåren, och att man där med stor ifver sysslat med densamma. Jag har dock anledning tro, att detta uttalande af underofficersförbundets verkställande utskott icke omfattas af underofficerarna på många håll.

Jag anser emellertid, att det nog finnes tjänster inom armén, hvilka nu beklädas af fullt utbildade officerare, hvilka tjänster

Om ökade
möjligheter
för under-
officerare att
vinna officers-
befordran.

(Forts.)

med fördel skulle kunna beklädas af officerare, som hafva blifvit befordrade från underofficerare på ett sätt och med en utbildning sådan, att den varit lagd särskildt med hänsyn till dessa tjänsters skötande. Jag tänker då på vissa tjänster inom intendenturkåren och möjligen äfven inom trängkårerna. Vidare får jag för min del säga, att jag är mycket litet beundrare af den nuvarande reservofficersinstitutionen, och jag tror, att det kan bli en stor fråga att taga i öfvervägande, när förtidspensioneringen skall bestämmas, huruvida det icke kunde komma att visa sig till stor nytta att befordra underofficerare till reservofficerare.

Däremot vill jag icke på några villkor vara med om eller tänka mig, att man skulle sänka fordringarna i fråga om officerares på vanlig stat utbildning, och därvid skall jag be att ytterligare få pointera, hvad utskottet sagt, nämligen »att såsom ett oeftergiftigt villkor för en eventuell reform i denna fråga måste sättas, att officerskårens allmänna bildningsnivå och yrkeskompetens icke får sänkas.»

Underofficerarnas förslag går tydligen ut på att för dem skulle skapas en genväg att bli officerare. Härmed hafva vi kommit in på en sida af frågan, som står i direkt beröring med de allmänna lönereglningar, som under senare år ägt rum på olika områden. Vid dessa har man sänkt kompetensvillkoren för erhållande af vissa tjänster, men i samma mån som man sänkt kompetensvillkoren och till exempel för en plats, där förut studentexamen varit erforderlig, satt ned kompetensen till realskoleexamen, så har man också sänkt löneförmånerna, man har dragit ned grundlönerna. Tänker man sig en sådan anordning, som blifvit genomförd vid dessa lönereglningar, tillämpad i detta afseende, kommer man ovillkorligen därhän, att vi få två sorters officerare, en kategori utbildad på nuvarande sätt med fullständig skolbildning, studentexamen, volontärskola och krigsskola, allt på egen bekostnad, och slutligen skyldiga att själfva bekosta hela sin officersekipering, och därjämte en annan kategori officerare, som blott skulle behöfva vanlig folkskolekurs och därefter en fortsättningskurs på ett par år, bekostad af staten, därefter en mindre officersexamenskurs, också bekostad af staten, och slutligen, om motionärens förslag genomföres, erhålla en af staten bekostad officersekipering. Då frågar jag: kan det blifva med rättvisa förenligt, att de officerare, som själfva bekostat sin långa utbildning, efter densamma skulle få gå med samma löner som de officerare, hvilka, om jag så får säga, helt och hållet uppfostrats på statens bekostnad och dessutom äro officerare med en mindre grundutbildning. Detta är nog synpunkter, som vid den utredning, som nu pågår, äro af stor vikt att taga i betraktande. Det enda sättet, på hvilket jag kan tänka mig, att frågan kan lösas, vore det, att staten anvisar stipendier, så att, då det visar sig, att därtill ovanligt lämpliga underofficerare finnas, de på statens bekostnad

skulle kunna sättas i tillfälle att få fullfölja sina studier och taga nu erforderliga examina för att kunna blifva officerare.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

*Om ökade
möjligheter
för under-
officerare att
vinna officers-
befordran.
(Forts.)*

Herr Hult: Herr Palmes i Andra Kammaren väckta motion, n:o 141, hvori föreslås, »att Riksdagen i skrifvelse till Konungen behagade hemställa, att Konungen ville taga i öfvervägande, huruvida icke ökade möjligheter för officersbefordran skulle kunna beredas för underofficerare inom här och flotta», har af nämnda kammares tillfälliga utskott n:o 4 tillstyrkts blott med den ändring, att orden »här och flotta» utbyts mot orden »hären och marinen» — detta därför att kustartilleriet skulle kunna innefattas i denna formulering — och därefter har motionen i detta förändrade skick blifvit af Andra Kammaren bifallen.

Första Kammarens tillfälliga utskott n:o 2, som fått frågan till sig remitterad, har visserligen afstyrkt motionen, men då utskottets slutliga motivering synt mig otillfredsställande, enär den ej nog kraftigt betonar, jag skulle vilja säga, nödvändigheten att afslå motionen, har jag anmält min reservation på följande grunder.

Det är ju gifvet, att en ändring i kompetensvillkoren för vinnande af officersanställning är för krigsmakten af den allra största betydelse, och att en dylik ändring bör vara berättigad endast om den är nödvändig och nyttig för samhället.

Att den af herr Palme ifrågasatta ändringen är hvarken nödvändig eller nyttig framhölls redan år 1902, hvilket ock af Andra Kammarens utskott omförmäles, då en liknande motion väcktes af herr E. Wavrinsky, i det att det Andra Kammarens tillfälliga utskott, som behandlade sagda motion, yttrade: »Underofficerares befordran till officersbeställning på stat är en nödfallsutväg, som tillgripes endast då officersbrist icke med andra medel kan förekommas». — Samma skäl gäller än i dag. Officersbrist är icke för handen, och någon svårighet förefinnes icke att på de nu gällande grunderna rekrytera officerskåren, och detta äfven från de bredaste lagren af folket. Den ifrågasatta genomgripande ändringen skulle säkerligen för staten blifva utan nytta och för underofficerskåren såsom sådan af ett högst tvifvelaktigt gagn.

Vid granskningen af Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande finner man, att de fördelar, som enligt utskottets mening böra kunna vinnas genom underofficerares befordran till officer, skulle vara *dels militära*, nämligen: ökad intresse för tjänsten inom underofficersgraderna och förbättring af underbefälskårens rekrytering, *dels sociala*, nämligen: utjämnande af klasskillnaden och bättre hushållning med folkraften.

Hvad beträffar de militära fördelarna, skulle de säkerligen uteblifva.

Ett ökad intresse för tjänsten skulle sannolikt förspörjas under de första underofficersåren, då frågan om officersbefordran

Om ökade
möjligheter
för under-
officerare att
vinna officers-
befordran.
(Forts.)

ännu stode öppen, men sedan urvalet väl vore gjordt, torde intresset slockna fortare, än nu är fallet, ty just genom denna officersbefordran af några utvalda — de dugligaste — skulle skapas en ny kategori, som kan och måste komma att benämnas »de förbigångna» eller »de misslyckade». Till denna kategori skulle största delen af underofficerskåren komma att räknas. Hvilket ogynnsamt inflytande en dylik kategori af förbigångna anses hafva på tjänsten framgår däraf, att i Tyskland hvarje officer, som förbigås vid befordran, samtidigt erhåller afsked ur aktiv tjänst. Man torde därför kunna förutsäga, att genom den ifrågasatta officersbefordran skulle underofficerskårens nu utmärkta nivå komma att sänkas under den nuvarande, dels därigenom att den beröfvades sina dugligaste medlemmar, dels därigenom att en känsla af besvikenhet hos de icke befordrade skulle blifva allmän.

Förbättring af underbefälskårens rekrytering ställes jämväl af Andra Kammarens tillfälliga utskott i utsikt. Enligt mitt förmenande skulle denna förhoppning icke blifva förverkligad. Vid t. ex. ett infanteriregemente i landsorten antages årligen i medeltal omkring 50 volontärer. Af dessa kunna högst 3 till 4 påräkna att efter minst 8 års tjänstgöring befordras till serjeanter, och af dessa utvalda skulle *en* ha utsikt att nå officersgraden, om officerskåren skulle exempelvis till en tredjedel rekryteras ur underofficerskåren. De flesta volontärer välja militäryrket antingen såsom tillfällig försörjning, eller för att före värnpliktsålderns uppnående hafva undangjort första årets tjänstgöring, hvarigenom fördelen vinnes att vid den ålder, då värnplikten inträder, kunna mera ostördt ägna sig åt sitt eget yrke, eller också för att i underbefälskolorna förvärfva en del kunskaper, hvilka sedermera inbringa dem förmånliga civila platser. Utsikterna att i en framtid nå officersanställning, 1 mot 50, äro så försvinnande små, att de icke torde på något nämnvärdt sätt underlätta rekryteringen. Och skulle så likväl vara fallet, att ungdomen skulle lockas till krigstjänst genom hoppet att nå officersgraden genom underofficerskåren, så synes mig detta vara ett staten ovärdigt sätt att bedraga sina medborgare — ett lotteri långt förkastligare än det af Riksdagen ej tolererade statslotteriet.

De sociala fördelarna, som man hoppas nå, hafva *måhända* kraftigast bidragit till formuleringen af Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande.

Klasskillnadens utjämning är det mål, hvarpå motionen pekar utan att motionären velat i detta fall taga steget fullt ut. Jag menar emellertid, att så länge officerskåren fortfarande till någon del rekryteras genom personer, som erhållit vanlig allmänbildning, d. v. s. aflagt mogenhetsexamen, kvarstår dock den s. k. klasskillnaden; — olikheten mot förut blir blott den, att man flyttar klasskillnaden *upp* i officerskåren, under det att gränsen

förut gick *mellan* denna och underofficerskåren. Man vill skapa en heterogen officerskår i stället för en homogen officerskår och en homogen underofficerskår. Nivån har man sänkt för båda. Man har med ett ord nivellerat. För att få bort klasskillnaden synes det alltså nödvändigt att taga steget fullt ut och bestämma, att hela officerskåren skall rekryteras ur underofficerskåren. — Men icke lär krigsmakten vinna härfpå.

*Om ökade
möjligheter
för under-
officerare att
vinna officers-
befordran.*
(Forts.)

Andra Kammarens tillfälliga utskott väntar sig genom underofficerarnes befordran till underofficerare eller anställning vid sådana poster, som benämnas civilmilitära, *en bättre hushållning med folkkraften*, hvarigenom besparas landet ett utnyttjande af öfverkvalificerad arbetskraft. Detta innebär, hvad beträffar officerskårens utspädning med befordrade underofficerare, ett underkännande af den nuvarande officerskårens uppfostringsarbete.

Att det kan finnas civilmilitära beställningar, hvilka skulle kunna handhafvas af underofficerare efter erhållen specialutbildning, kan nog vara möjligt, men då den af Kungl. Maj:t beslutade kommitté, som nu är samlad för att behandla befordringsförhållandena inom krigsmakten m. m., har tagit frågan om hand, så förefinnes intet skäl, att Riksdagen besvärar Konungen med en skrifvelse i motionens syfte.

Herr talman, mina herrar! Af hvad jag nu i korthet anfört framgår, hvarför jag icke kunnat godkänna denna kammares tillfälliga utskotts motivering, hvilken jag ansett böra lyda såsom i min vid betänkandet fogade reservation finnes antecknad.

Herr talman! Jag har kommit till samma slut som utskottets majoritet, nämligen att motionen bör afslås, och har sålunda icke något särskildt yrkande att göra.

Herr Skytte: Om jag än icke kan dela utskottets förhoppning, att en kommande utredning skall kunna råda bot för eller förminska alla de olägenheter, som utskottet så klart påvisat och som äfven framhållits af den föregående ärade talaren i fråga om underofficers befordran till officer, i all synnerhet då det gäller att ställa vissa procent af officersbeställningarna till förfogande för underofficerares befordran till officerare, kan jag icke annat än uttala min tillfredsställelse öfver att en dylik utredning anbefallts, och jag ser häri ett erkännande åt underofficerskåren, som allt hitintills utmärkt sig för plikttrohet och duglighet. Jag delar den förste ärade talarens åsikt, att vissa poster, hvilka nu besättas med personer af officers rang, mycket väl kunna fyllas af mera framstående underofficerare, och i dylika fall kan jag icke se något hinder för att dessa må kunna befordras till officerare. Jag tror likaledes, att det för underofficerskårens rekrytering skulle vara af stor betydelse, om förtjänta underofficerare vid afgången ur tjänsten befordrades till reservofficerare, men den frågan är,

Om ökade
möjligheter
för under-
officerare att
vinna officers-
befordran.
(Forts.)

såsom utskottet också framhållit, icke mogen att nu lösas; den måste lösas i samband med frågan om förtidspensioneringen.

Utskottet har framhållit önskvärdheten af en allsidig utredning och att vid afgörandet af denna fråga hänsyn endast tages till hvad som länder vårt försvar och vårt fosterland till gagn utan afseende på om tillvägagångssättet är för officerskårens eller underofficerskårens medlemmar mer eller mindre gagneligt. Jag tillåter mig med anledning af detta uttalande här påpeka en lösning af frågan, som inom militära kretsar rätt lifligt diskuterats, jag menar sergeanternas ersättande med distinktionskorpraler. Sergeanten, som förr hade en mycket kortare tjänstgöring, kunde följaktligen under tiden mellan öfningarna ägna sig åt något yrke, som skänkte honom uppehälle. I och med den förlängda tjänstgöringen är detta icke mera möjligt, han har kommit i en svårare och skefvare ställning såväl i ekonomiskt som i allmänt socialt hänseende. Sergeantens kvalifikationer för tjänstens handhavande äro icke högre än distinktionskorpralens, och denne både är billigare att aflöna och befinner sig i social jämvikt. Omsättningen är större inom denna grad, och man kan därigenom påräkna att få yngre befäl. Med fanjunkaren är förhållandet helt annorlunda. Hans sociala ställning har alltid varit och är fortfarande fast grundad; hans tjänstgöring är en annan än sergeantens eller distinktionskorpralens. Genom att utbyta sergeanter mot distinktionskorpraler gåfves möjlighet för att öka lönerna såväl för fanjunkare som för distinktionskorpraler, äfven om antalet fanjunkare måste något höjas. Jag har härmed icke alls velat göra mig till tolk för att detta sätt att lösa frågan är det riktigaste, men jag har ansett det vara af vikt, att saken kommer under allvarlig och sakkunnig pröfning.

Slutligen ber jag att, i anledning af Andra Kammarans tillfälliga utskotts uttalande å sidan 32: »Det bör ihågkommas, att blott ett relativt fåtal officerare *begagna* sig af högskoleutbildningen, och att det endast är vid några vapenslag, såsom artilleriet, fortifikationen och marinen, där samtliga officerare bruka kommenderas till högskoleanstalterna. Vid infanteri, kavalleri och träng, som sakna speciella högskoleinstitut, skulle det således ur militäriskt hänseende ej betyda något för flertalet officerares fortsatta tjänstgöring, om de aflagt studentexamen eller ej», få påpeka, att krigshögskolan — jag frånser nu artilleri- och ingenjörhögskolan och flottans högskola — endast har plats för 25 elever om året för infanteriets, kavalleriets och trängens nära 1,100 subalternofficerare, och att denna skola står öppen äfven för subalternofficerare från öfriga vapenslag.

Samma utskott, som förutsätter som ett villkor för inträde vid krigshögskolan aflagd studentexamen, anser således, ett, *därför* att det för närvarande icke finnes tillräckligt antal platser vid denna högskola, det icke betyder så mycket, om flertalet officerare

vid infanteriet, kavalleriet och trängen aflagt studentexamen eller ej. Jag kan icke finna detta riktigt. Tvärtom anser jag, att man bör göra allt möjligt för att höja den militära utbildningen genom att bereda rum för ett större antal elever vid krigshögskolan. Jag anser det äfven vara af stor vikt, att de nuvarande fordringarna på officersaspiranter bibehållas helt oförändrade. Man bör icke på något sätt borttaga studentexamen. Den bör fortfarande fordras för inträde till krigsskolan, och den bör fordras utan inskränkning. Officeren får icke i allmänbildning stå lägre än en stor del af den värnpliktiga ungdom, som han är satt att i fredstid uppfostra och i krigstid leda.

*Om ökade
möjligheter
för under-
officerare att
vinna officers-
befordran.
(Forts.)*

I anledning af den förste talarens uttalande om att staten genom penningbidrag skulle understödja sådana korpraler eller underofficerare, som visade särskildt framstående förmåga och skicklighet, kan jag icke neka till att den tanken har också jag hyst, men jag har vid närmare eftersinnande funnit, att detta har sina vådor. Det blefve väl till en början endast åt de mest begåfvade, men fråga är, om det icke småningom ginge därhän, att man nödgades gifva stipendier äfven åt mindre begåfvade. Dessutom kan man, om man slår in på den vägen på det militära området, befara, att liknande anspråk äfven göras på andra områden.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Grefve Douglas: Ehuru en stor del af de synpunkter, som jag velat framhålla, redan äro berörda af föregående talare, ber jag dock att få underkasta underofficersinstitutionen, sådan den har stadgat sig under senare tider, en kortare granskning och anhåller, att herr talmannen måtte tillåta mig att äfven beröra reservofficersfrågan, som indirekt sammanhänger med underofficersfrågan.

Vi hafva från vårt gamla härväsende och dess hufvudsakligaste beståndsdel, den indelta armén, öfvertagit en underofficerstyp, som är säregen för Sverige. Underofficerskåren har från gammalt intagit en med rätta synnerligen aktad och ansedd ställning icke blott för det militära arbetet det uträttade, utan äfven och kanske i lika hög grad för det civila arbetet, det allmänt medborgerliga arbetet, med sina kommunala värf och förtroendeuppdrag och den ställning inom det civila lifvet, som underofficerskåren, under den gamla indelta arméns tid, vetat att förskaffa sig. Allt detta har förändrats genom öfvergången till den moderna värnpliktsarmén. Underofficeren kan icke såsom förr genom civil beställning och arbete utanför det militära tillförsäkra sig en ökad inkomst och förbereda en tryggad bärning från den tid, då han skall lämna det militära. Då därtill kommer, att den första graden inom underofficerskåren, sergeantsbefattningen, vanligen uppnås vid en ålder, då en öfvergång till civilbeställning blifvit försvårad,

*Om ökade
möjligheter
för under-
officerare att
vinna officers-
befordran.*

(Forts.)

är underofficeren numera helt och hållet hänvisad till sin militära lefnadsbana och de utsikter den bereder honom. Men därtill kommer ytterligare ett moment. Genom sin oafbrutna och långa tjänstgöring har underofficeren förvärfvat sig stor tjänsterutin och vana att föra befäl; det gör, att han i detta afseende känner sig såsom jämngod med och kanske ibland öfverlägsen den nykomne officeren och säkerligen den nykomne reservofficeren med dess alltför korta utbildning. De äro hans förmän, men han känner med sig, att han i sina stycken är lika säker som de och kanske säkrare. De hafva sin säkra utsikt till befordran i högre grad. Han vet, att han i bästa fall hamnar vid nästa grad, såsom fanjunkare. Däraf har tanken på officersbefordran uppkommit.

Och nu har en f. d. officer i Andra Kammaren gjort sig till tolk för den tanken, och jag får säga, att under nuvarande förhållanden undrar jag icke alls på, att underofficerskåren känner en viss missbelåtenhet såväl med afseende på sin ställning, jämförd med föregående tiders, som äfven med de framtida möjligheter, som denna ställning bereder. Men de nuvarande förhållandena äro öfvergångsförhållanden, och dess bättre är ännu tid att råda bot för de olägenheter, som yppat sig. Emellertid anser jag liksom utskottet, att det af motionären föreslagna sättet att afhjälpa olägenheterna i fråga icke är det rätta. Skälet därtill har ju utskottet redan i hufvudsak anfört. Man kan ifrågasätta, huruvida det är en fördel för en till viss ålder kommen fanjunkare att avancera till löjtnant. Aflöningen är mindre — rangen högre. Men äfven om han skulle eftersöka den högre rangen, kan endast ett ringa antal af underofficerarna uppnå detta avancemang. Den stora mängden af dem måste såsom hittills stanna kvar inom den lägre graden, och de framtida utsikterna äro lika mörka. Dessutom skulle genom ett avancemang medelåldersnivån bland kompaniofficerarne höjas högst betydligt, och det är just sänkande af denna medelåldersnivå, som man eftersträfvat, bland annat, genom förtidspensionering. Det är ju den, som utgör ett af de förnämsta militära önskningsmålen. Så hafva vi den stora principfrågan angående officerskårens homogenitet, och där talar erfarenheten från de stora kontinentala arméerna sitt språk och manar i detta afseende icke till efterföljd. Det kunde så vara i föregående tider, i tider af en oafbruten krigsperiod, såsom t. ex. under Napoleons I:s tid, då det bekanta ordet om att hvarje soldat hade sin marskalksstaf i sin tornister kunde innebära en viss sanning och hafva sitt berättigande, men i vår moderna värnpliktsarmé, med sina, såsom vi få hoppas, allt längre fredsperioder, då led efter led, årgång efter årgång, nationens värnpliktiga ungdom fullgör sin vapentjänst, där torde det medborgerliga och äfven det militära krafvet vara bäst betjänt af att befäl och ledning anförtros åt en genom sin höga allmänbildning så homogen officerskår som möjligt. Det är af dessa skäl, som jag anser, att

med föreliggande skrifvelseförslag icke något väsentligt skulle vinnas.

Nej, mina herrar, i denna synnerligen viktiga sak bör man söka gå till botten. Och utan att i någon mån vilja underkänna den stora duglighet, som den nuvarande underofficerskåren ådagalägger, är det dock min öfvertygelse, att någon verklig förbättring i de olägenheter, hvilka utan tvifvel förefinnas, icke kan uppnås utan en väsentlig omläggning af själfva underofficersinstitutionen. Någon verklig belåtenhet med sin ställning och sina utsikter kan den nuvarande underofficerskåren endast vinna, därest man skapar en särskild krigsskola för underofficerare, där de kunna vinna officersutbildning, och om sedermera viss procent af alla officersbefattningar reserverades för denna kategori af officerare. Men till en sådan dualism finnes ingen rimlig anledning, så länge de nödvändiga officerskadrerna fullt ut kunna fyllas äfven med de strängare fordringarna på bildning, som nu finnas. Omlägges däremot underofficersinstitutionen på så sätt, att med bibehållande af fanjunkarklassen men med betydlig minskning af sergeantsbefattningarna, underofficeren, mera skulle motsvara den typ, som allmänt förekommer i de stora utländska arméerna och här skulle motsvara distinktionskorpralen, d. v. s. en underofficer af manskaps klass, vid fotfolket med gevär i hand, då skulle en sådan kår utan ökad kostnad för staten fullt ut kunna tillfredsställas i bostadsväg, i löneväg och framför allt genom en i lag stadgad civilförsörjning. Ty fullt lämpliga och pekuniärt fördelaktiga platser för sådan civilförsörjning hafva vi godt om för sådana underofficerare, som utgått ur manskapsgraden; däremot är det ondt om sådana platser, med hvilka en meriterad sergeant skulle kunna finna sig belåten. Och det är ju belåtenhet man eftersträfvat — att mannen känner sig belåten med sitt yrke, med sin ställning och trygg i sina framtidsutsikter, det vinna alla parter på, framför allt vårt försvar. Jag har nämnt ordet: *lagstadgad civilanställning*, ty jag inser mer än väl, att utan en lag, som säger, att den underofficer, som oförvitligt tjänat så och så många år, är berättigad till civilanställning efter aflagda prof och profjtjänstgöring inom det civila verk, där han skulle finna anställning, utan en sådan lag kommer det sega motstånd, som de centrala ämbetsverken och öfriga styrelser resa mot detta kraf, icke att kunna besegras. Och utan att en sådan lag kommer till stånd, kunna herrarna vara öfvertygade, komma alltid underofficerarna att söka sig ifrån armén, och just de dugligaste, och det innan de hafva fyllt 25 år, för att icke gå miste om en civilförsörjning.

Jag kommer nu till reservbefålet. Reservofficerarnes utbildning motsvarar, det torde man tryggt kunna säga, icke i närvarande stund det ändamål därmed afses, det ändamål nämligen att i krigstid utgöra en reserv, hvarmed den i fält stående armén

*Om ökade
möjligheter
för under-
officerare att
vinna officers-
befordran.*

(Forts.)

*Om ökade
möjligheter
för under-
officerare att
vinna officers-
befordran.*

(Forts.)

kan fylla de luckor, som kunna uppstå inom officerskadrerna. Det är den alltför korta tiden för utbildningen, som är anledningen till denna brist, och om tiden skulle förlängas, kan man vara viss om, att man alldeles inga aspiranter skulle få till reservofficersbefattningarna. De äro redan nu för få. Det är det dilemma, ur hvilket man för närvarande icke kan komma. Och det är den alltför korta värnplikten, som är orsaken till att man icke kan komma vidare, liksom orsaken till den mycket öfverklagade dyrdheten af vårt försvar i förhållande till dess effektivitet.

Men om man nu icke kan hoppas att under närmaste tiden få en allmänt ökad värnpliktstid, vore det då icke skäl att åtminstone söka uppnå en sådan ökning, genom hvilken de för arméns mobilisering absolut nödvändiga reservbefälskadrerna skulle kunna fullt ut fyllas? Och det skulle kunna uppnås därigenom, att alla värnpliktige med en viss bestämd allmänbildning skulle få underkasta sig längre tjänstgöring. Tanken är icke ny. En af våra äldsta försvarskommittéer har redan kommit fram med den, och den är många gånger om diskuterad. De mera bildade klasserna kunna ju i allmänhet karakteriseras såsom de mera bemedlade, och det torde väl icke vara för mycket begärdt, ifall man fordrade ett särskildt offer af dessa klasser till landets försvar. Då skulle de under den senare delen af den sålunda förlängda värnplikten få underofficersutbildning och i mån af fallenhet och aflagda prof officersutbildning. Sedan de slutat sin tjänstgöring, skulle de få fullmakt att vid mobilisering vara reservunderofficerare eller reservofficerare. Tid och tillfälle äro icke i dag lämpliga att närmare utveckla den tanken. För min del är jag öfvertygad, att utan en sådan anordning torde det vara mycket svårt, om icke omöjligt, att skapa det nödiga befälet och underbefälet.

Den orimligt långa tid, vi här i Sverige anslagit för att öfvergå från en i militärt afseende föråldrad arméorganisation till den moderna vänpliktsarmén, har haft många olägenheter och har dragit med sig dryga kostnader, men ett godt har den åtminstone, och det är, att om man under pågående organisationsarbete öfvertygar sig om att nya olägenheter hota att uppstå, kan man söka råda bot för dem, innan organisationen är fullbordad. Till ett sådant konstaterande af olägenheter, ja, af rena organisationsfel, är jag öfvertygad, att man måste komma, ifall man tager vara på den erfarenhet, man nu har vunnit i afseende på underofficersinstitutionen och reservbefälsinstitutionen. Jag är också öfvertygad om att icke blott den i utskottets betänkande omnämnda, af chefen för landtförsvarsdepartementet tillsatta kommittén, utan äfven den stora försvarskommittén kommer att ägna dem sin synnerliga uppmärksamhet. De äro bland de viktigaste delarne af vårt lefvande försvarsväsen. Af denna anledning har

jag icke i dag annat yrkande än bifall till utskottets afstyrkande utlåtande.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 16 och 17 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 25, med anledning af Andra Kammarens fattade beslut om ändring af lasaretsstadgans bestämmelser rörande tillsättandet af underläkare vid lasarett.

Om ändring i bestämmelserna rörande tillsättande af underläkare vid lasarett.

I anledning af en inom Andra Kammaren af herr *L. J. Jansson* i Djursåtra m. fl. i ämnet väckt motion, n:o 205, hade nämnda kammarens tillfälliga utskott i afgifvet utlåtande hemställt,

att Andra Kammaren för sin del ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i nu gällande lasaretsstadga, att medicinalstyrelsen erhöles rätt att på framställning af lasaretsdirektion, oakadt formellt kompetent sökande anmält sig, medgifva förnyadt ledigförklarande af underläkartjänst.

Denna hemställan hade af Andra Kammaren bifallits, hvarför beslutet delgifvits Första Kammaren, som hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott; och hade detta utskott i föreliggande utlåtande hemställt, att Första Kammaren ville biträda Andra Kammarens i ärendet fattade beslut.

Herr af Ekenstam: Jag har trott, att det skulle vara oriktigt att låta detta betänkande gå förbi utan att åtminstone yttra några ord i anledning af detsamma. Vi, som bo ute i bygderna och på grund af vår ställning såsom ledamöter i lands-ting eller lasaretsdirektioner haft anledning att i någon mån taga befattning med här föreliggande fråga, hafva nog förnummit, att det behof, som ligger till grund för denna i Andra Kammaren framkomna motion, är något på många håll känt och erkänt. Det är nämligen så, att vi alltför ofta varit i den situationen, att det varit svårt för att icke säga omöjligt att på lämpligt sätt besätta ifrågavarande underläkarbefattningar. Jag kanske uttrycker mig oriktigt, när jag säger: *på lämpligt sätt* besätta; det har nog icke varit så, utan snarare har den absoluta frånvaron af sökande gjort, att platser af ifrågavarande slag fått stå obesatta. Det är således, då frågan kommit före, med ett visst intresse, som jag sökt efter hvad egentligen det är, som utskottet, hvilket haft denna fråga om hand, har att bjuda på för att undanröja svårigheterna i detta fall, men jag får säga, att mina förhoppningar svikits på ett synnerligen storartadt sätt. Jag hade

Om ändring i bestämmelserna rörande tillsättande af underläkare vid lasarett.

(Forts.)

trott, att någon utväg här skulle kunnat anvisas för att svårigheten att erhålla underläkare måtte undanröjas, men har icke fått annat svar, än att man hoppas på en blifvande ändring i lasarettstadgan, så att medicinalstyrelsen måtte få rätt att på framställning af lasarettsdirektion, oaktadt formellt kompetent sökande anmält sig, medgifva förnyadt ledigförklarande af underläkaretjänst. Denna hemställan synes ju vid första påseende, såvidt jag förstår, vara synnerligt oskyldig, och jag kan förstå, att Första Kammarens tillfälliga utskott ansett sig icke böra motsätta sig den mening, som kommit fram i Andra Kammaren. Men jag tror dock, att den konsekvens, hvartill ett sådant stadgande skulle leda, är af den natur, att denna kammare bör betänka sig, innan den går med på ifrågavarande beslut. Atminstone har jag icke förstätt annat, än att om detta stadgande blefve genomfördt, ligger häri alldeles afgjordt en möjlighet för den lasarettsdirektion, som vill så att säga krängla, att icke behöfva mottaga en kandidat, som blifvit af medicinalstyrelsen uppställd. Då uppstår visserligen ett helt annat förhållande, än hvad i motionen åsyftas, nämligen att långt ifrån att öka möjligheterna att fylla underläkartjänsterna sådana tjänster fortfarande kunna bibehållas vakanta längre än med nu gällande ordning sker. Jag kan af dessa i korthet framförda skäl icke vara med om detta betänkande, utan anhåller om afslag.

Grefve Wachtmeister, Axel: Motionärens, herr Janssons i Djursåtra, lofvärda afsikt har varit den att söka skydda allmänheten och speciellt patienterna på lasaretten från att påtvingas underhållig läkarvård. Andra Kammarens tillfälliga utskott har dock påpekat en hel del omständigheter, som enligt mitt tycke klargöra det olämpliga i ett tillvägagångssätt, sådant motionären föreslagit, och Andra Kammarens tillfälliga utskott har kommit till ett slut, som till mycket ringa del upptager hvad motionären ursprungligen åsyftat, och formulerat detta så, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om sådan ändring i nu gällande lasarettstadga, »att medicinalstyrelsen erhåller rätt att på framställning af lasarettsdirektion, oaktadt formellt kompetent sökande anmält sig, medgifva förnyadt ledigförklarande af underläkaretjänst». Ar nu denna hemställan af den obetydliga art, att den för kammaren icke skulle motivera en skrifvelse? Utskottet har ansett, att svaret på denna fråga beror på den ställning medicinalstyrelsen på grund af lasarettstadgan anser sig böra intaga, därest såsom sökande anmäler sig formellt kompetent, men realiter inkompetent person. Utskottet har granskat lasarettstadgan i den punkt, som berör frågan om tillsättande af underläkaretjänster. Den lyder så: »Öfver inkomna ansökningar skall vederbörande lasarettsläkare afgifva sitt yttrande, hvarefter direktionen å förslag uppför tre bland de sökande, därest så många

anmält sig, med förord för någon af de sökande.» Antag, att de sökande endast äro två — och det har förekommit fall, då af tvenne sökande den ene varit alkoholist och den andre lidande af kronisk sjukdom — och direktionen anser sig icke kunna gifva förord till någon af dessa samt i skrifvelse till medicinalstyrelsen anhåller att få slippa dem. Men enligt lasaretsstadgans bestämmelse skola därefter »samtliga handlingar insändas till medicinalstyrelsen, som för någon af de sökande utfärdar förordnande för viss tid, dock icke öfver tre år.» Är medicinalstyrelsen då skyldig att, därest den sökande är formellt kompetent, utfärda förordnande, eller är den icke skyldig? Utskottet har hört sig för hos medicinalstyrelsen och funnit, att medicinalstyrelsen anser sig i anledning af lasaretsstadgans ordalydelse vara tvungen att, därest formellt kompetent sökande anmält sig, utfärda förordnande för honom. Nu är det så, att hittills icke någon skada skett till följd häraf, ty i de fall som förekommit har medicinalstyrelsen genom påtryckning på enskild väg fått den sökande att taga sin ansökning tillbaka. Men detta är ju icke lämpligt, och då lasaretsstadgan icke är sådan, att den icke bör kunna ändras, har utskottet ansett, att det haft fog för att intaga sin ståndpunkt i frågan, och bestämt sig för att tillstyrka, att kammaren måtte bifalla Andra Kammarens beslut i ämnet.

Herr af Ekenstam ansåg, att medicinalstyrelsen skulle alldeles utestängas från inflytande å tillsättande af dessa befattningar, men så är icke förhållandet, ty det är medicinalstyrelsen, som i sista hand har saken i sin domvärjo. Äfven med nu föreslagna ändring af lasaretsstadgan skulle medicinalstyrelsen hafva rätt på framställning af lasaretsdirektion att förordna underläkare, men direktionen skulle hafva rätt att klaga. Det är ju icke heller att undra på, om en lasaretsdirektion, ifall tvenne stycken sökande af den art, som nyss omnämndes, anmäla sig, icke skulle vara belåten därmed. Det är dock medicinalstyrelsen, som pröfvar och fattar slutgiltigt beslut. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Grundberg: Sedan Andra Kammarens tillfälliga utskott ur motionärens framställning tagit bort hvad denne egentligen ville ha fram, eller att lasaretsdirektion utan medicinalstyrelsens förordnande skulle hafva rättighet att själf utse underläkare, finnes ju icke mycket kvar, nästan ingenting, och jag tycker, att utskottet då kunde hafva gjort framställning om afslag. Men så är icke händelsen, utan utskottet hemställer i alla fall om aflåtande af en skrifvelse af innehåll, att på lasaretsdirektions hemställan medicinalstyrelsen skulle hafva rättighet att annonsera om ny ansökningstid. Därigenom har hela saken blifvit af ofantligt litet värde, och att så är förhållandet, torde man finna, i synnerhet då man har reda på att medicinalstyrelsen aldrig går

*Om ändring
i bestämmel-
serna rörande
tillsättande af
underläkare
vid lasarett.*

(Forts).

Om ändring i bestämmelserna rörande tillsättande af underläkare vid lasarett.

(Forts.)

från lasarettsdirektionens förord och säkerligen aldrig kommer att göra det, såvida det icke föreligger uppenbar mannamån. Dessutom säger utskottet själfvt, att »för närvarande ett förslag om obligatorisk assistentjänstgöring å sjukhus såsom villkor för behörighet till ett flertal läkarbefattningar är beroende på Kungl. Maj:ts pröfning. Denna frågas lösning, anser utskottet, »komme äfven med all sannolikhet att i hög grad inverka på länslasarettens underläkarfråga». Då en sådan fråga är under afgörande hos Kungl. Maj:t, hvad tjänar det då till att komma med denna skrifvelse? Det talas om att Riksdagen ofta skriver i onödan. Jag anser icke heller denna skrifvelse vara af behovet påkallad och ber att få yrka afslag.

Herr Nyström, Carl: Jag är af annan tanke än den ärade kollega, som nyss yttrade sig. Jag ställer lasarettsläkartjänsterna så högt, att jag anser, att man icke nog kan vårda sig om deras utföfvare, och det icke blott öfverläkarne, utan äfven assistenterna; (här är icke plats för admittiturs män). Nu kan det icke sägas annat, än att man gått så långt i tillmötesgående mot öfriga önskningsar i denna väg som man kan, då man säger detta för siktiga, att pröfningen skall ske »på framställning af lasarettsdirektion», således den lokala direktionen. Där söker man i ett fall som detta att komma från denna formellt kompetente, men realiteter oduglige läkare, och så går frågan fram till medicinalstyrelsens pröfning. Det är samverkan mellan de lokala direktionerna och medicinalstyrelsen, som, såvidt jag förstår, gifver den bästa utsikt, som öfver hufvud taget nu kan finnas, för att få dugliga lasarettsläkare, och därför ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Grefve Wachtmeister, Axel: Jag vill tillägga till hvad jag nyss sade, att det ju kan vara ganska ledsamt för en läkare att få en prickning på detta sätt, men det får icke väga alltför mycket i vågskålen, att en läkare finner sig obehagligt berörd, emot det att allmänheten utsättes för den skada, som i annat fall lätt kan inträffa.

Herr Lindgren: Den framställning, som genom motionen blifvit gjord, har förväntat mig, ty enligt min erfarenhet äro lasarettsläkarne öfver hufvud taget våra förnämsta läkare, och underläkarne äro också framstående och dugliga ungdomar, som tagit anställning på lasarett för att en gång själfva blifva öfverläkare. Således vill det förefalla mig, som om hvad här blifvit anfördt till stöd för motionen bör vara undantagsförhållanden. Att det kan hända, att en läkare, som aflagt sina examina, har sina brister, är utan tvifvel riktigt, men det händer äfven, att andra ämbetsmän, som äro kompetenta till sina tjänster på detta

sätt, kunna hafva en klick. Jag känner till exempel ett fall, då en alkoholist utnämndes till universitetstjänst, och det var ju icke bra, men det varade icke länge, innan personen i fråga dog, så att olyckan var icke stor. Sådant kan ju inträffa på flera områden, men besynnerligt vore, om man skulle lagstifta för sådana undantagsförhållanden. Det ligger en motsägelse i detta: formellt kompetent och reellt oduglig. Det skulle väl vara medicinalstyrelsens uppgift att säga: till följd af att ifrågavarande person är alkoholist kan man, oaktadt han tagit examen, icke använda honom; detta tycker jag vore det enklaste sättet att afgöra saken. Mig förefaller denna motion, så reducerad som den blifvit af Andra och Första Kammarrens tillfälliga utskott, vara af så liten betydelse, att Riksdagen i anledning af densamma icke bör skrifva till Kungl. Maj:t.

*Om ändring
i bestämmel-
serna rörande
tillsättande af
underläkare
vid lasarett.*

(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, jämlikt de yrkanden, som under öfverläggningen förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarade herr vice talmannen sig finna den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Första Kammarrens tillfälliga utskott hemställt i utlåtande n:o 25, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—75;

Nej—36.

Vid förnyad föredragning af sammansatta stats- och lagutskottets den 7 och 8 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion om anslag till rättegångsbiträden att tillhandagå genom olycksfall i arbete skadade arbetare eller deras efterlevande för utbekommande af dem enligt lag tillkommande ersättning, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning af sammansatta banko- och lagutskottets den 7 och 8 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 4, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af fackmässig inspektion öfver rikets sparbanker, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs paragrafvis till afgörande statsutskottets den 15 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 204, i anledning af Riksdagens år 1908 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1907.

§ 1.

Lades till handlingarna.

§§ 2 och 3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 4.

Lades till handlingarna.

§ 5.

*Angående
bristande
samverkan
mellan myn-
digheter vid
försäljning
och inköp af
ved.*

Enligt hvad revisorerna inhämtat, hade fortifikationsbefälhafvaren å Gottland, å statens vägnar, jämlikt kontrakt den 31 maj 1907 för en köpeskilling af 515 kronor till handlanden K. F. Smitterberg försålt afverkningsrätten till tre skogslotter vid Fårösund. Samme fortifikationsbefälhafvare hade vidare enligt kontrakt den 8 juni 1907 till majoren A. L. Törner försålt bland annat omkring 3,000 vanliga famnar barrved (4 alnar långa och 13

kvarter höga) väl kvistad och sorterad samt upplagd vid kronans bryggor vid Fårösund till ett pris af 8 kronor för hvarje famn. Sistberörda kontrakt hade därefter med fortifikationsbefälhafvarens tillstånd den 1 juli 1907 öfverlåtits å grosshandlaren J. Andersson i Stockholm.

*Angående
bristande
samverkan
mellan myn-
digheter vid
försäljning
och inköp af
ved.*

(Forts.)

Vid granskning af Vaxholms kustartilleriregementes räkenskaper hade revisorerna funnit, att i kostnaden för eldning och belysning inginge ett belopp af 770 kronor, utgörande likvid för ett parti ved om 70 famnar, som regementets detachement vid Fårösund för ett pris af 11 kronor per famn inköpt af handlanden K. F. Smitterberg. Äfven under år 1908 hade, enligt hvad för revisorerna uppgifvits, för nämnda detachements räkning inköpts ved, som levererats af grosshandlaren J. Andersson till ett pris af 14 kronor famnen. Vidare hade enligt hvad räkenskaperna utvisade för regementets behof i Vaxholm enligt kontrakt den 27 juli 1907 med handlanden C. Andersson i Stockholm inköpts ett parti ved, som betalats med 23 kronor 25 öre per famn.

Revisorerna hade funnit anmärkningsvärdt, att aftal icke träffats de militära myndigheterna emellan rörande inköp af ved för kustartilleriets räkning och i all synnerhet, att de priser kustartilleriet nödgats betala betydligt öfverstigit hvad, på sätt ofvan nämnts, fortifikationen vid försäljning till enskild person erhållit.

Utskottets yttrande härom lydde sålunda:

»Utskottet har funnit anmärkningsvärdt, att, såsom i förevarande fall ägt rum, en militär myndighet till enskilda personer, däraf en officer i tjänst, försålt en vara, hvilken en annan militär myndighet, tillhörande samma truppförband som omförmälda officer, under samma år från enskild person för det allmännas räkning upphandlat till högre pris, än den förstnämnda myndigheten erhållit; hvarvid upphandlingen försiggått dels å samma plats, där försäljningen ägt rum, och dels å annan förläggingsort, i sistnämnda fall med högst betydlig prisskillnad. Med anledning af hvad sålunda förekommit får utskottet hemställa, att Riksdagen må i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande på hvad sätt en bättre samverkan mellan olika förvaltande statsmyndigheter må kunna åvägbringas i syfte att vid köp och försäljning undvika mellanhänder.»

Herr Barthelson: Då nu ifrågavarande hemställen speciellt för skogsförvaltningen är af stor betydelse, har jag ansett mig böra här nämna några ord i själfva saken.

Utskottet har med denna hemställen berört ett missförhållande, som kräfver snar ändring och som åstadkommit för statsverket så betydande förluster, att de kanske kunna räknas i millioner. Jag tänker härvid främst på förhållandet med de ämbetsverk, som behöfva köpa virke för dem underlydande verk, det förhållandet, att kronan, ehuru den äger skogar af betydande areal och

*Angående
bristande
samverkan
mellan myn-
digheter vid
försäljning
och inköp af
ved.*

(Forts.)

fördelade öfver hela landet, det oaktadt för tillfredsställande af virkesbehovet för järnvägar, telegraf med flera verk nästan utslutande under många år köpt virke från privata händer, hvilket förorsakat stora förluster för kronan. I många fall har det varit så, att mellanhänder inköpt det virke från kronoparkerna, som kronan för sina verk behöft, och sedan till flerdubbla priser till kronan återförsålt detsamma. Genom statsrevisionens och statsutskottets ingripande torde vi dock nu kunna motse ett slut på detta orimliga förhållande, att kronan, som äger betydande skogar och till sin disposition har en stor skogsmannakår, skall af mellanhänder för eget behof återköpa sitt eget virke. Jag vill dock i detta fall på det kraftigaste betona, att om ett verkligt och bestående resultat skall kunna tänkas härvidlag, så att kronan för sina järnvägar, telegraf med flera verk alltid må kunna påräkna de virkeskvantiteter och de virkessortiment, den för dessa verk behöfver, på bestämd tid och bestämd plats, måste det nu vanliga sättet i afseende på dessa affärers skötande undergå förändring. Det torde ligga i sakens natur, att i fråga om en så speciell sak som uttagandet af särskilda virkessortiment på en skog det måste fordras kännedom om förhållandena på platsen; det fordras med ett ord lokalkännedom. Är det så, att dessa affärer skola dirigeras från ämbetsverken, så kommer det hela att resultera i en massa skrifverier, som till sist förtaga allt intresse hos de personer, som dock i verkligheten få draga lasset och utan hvilkas intresserade medverkan den af statsutskottet tillstyrkta ändringen i nu rådande förhållanden ej kommer att äga rum. Jag vill härmed hafva framhållit, att dessa affärer böra ombesörjas i sin helhet af distriktsförvaltningarna. Jag skulle också vilja framhålla ett annat önskemål, gällande dels statens järnvägar och dels möjligtvis äfven våra fästningar, nämligen att vid deras virkesbehof det icke måtte uppställas så stora fordringar i afseende å kvaliteten, som hittills varit fallet. När man nu skall sälja virke till statens järnvägar, fordras de allra bästa kvaliteter till fyllandet af virkesbehovet vid stationer af ved för tjänstemännens behof o. s. v. Jag tycker man skulle kunna nöja sig med något sämre kvaliteter, så snart detta kan ske, och då inom kronoskogarna med deras mycket stora arealer man därigenom skulle kunna blifva i tillfälle att till skogarnes nytta tillgodogöra sig gallringsvirke, som nu i brist på afsättning måste mången gång ruttna bort, och att inom en del kronoskogar i Norrland tillgodogöra sig en stor mängd vindfällen med mera virke, som likaledes eljest får ruttna bort, skulle detta blifva till fromma för både skogarna och statskassan. Då nu förevarande hemställan, såsom jag framhållit, är af särskildt stor betydelse för kronoparkernas afkastning och för åstadkommande af sparsambet med statens medel, ber jag att få yrka bifall till denna statsutskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande § hemställt.

§§ 6 och 7.

Lades till handlingarna.

§§ 8 och 9.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 10.

Lades till handlingarna.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Vid ånyo skedd föredragning af lagutskottets den 15 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 71, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 77 § i strafflagen för krigsmakten den 7 oktober 1881, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt

Föredrogs ånyo lagutskottets den 15 och 16 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 72, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 33, 35 och 37 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående in-teckning i fast egendom, till lag om ändrad lydelse af 79 och 104 §§ ut-sökningslagen, till lag om särskild värdering af afsöndrad lägenhet samt till lag om ändrad lydelse af 1 § andra stycket och 2 § andra stycket i lagen den 18 oktober 1907 angående ryttare-, soldat- och båtsmanstorps befriande i vissa fall från ansvar för in-teckningar i stamhemmanet, dels ock tre i samband därmed stående motioner.

På framställning af herr talmannen beslöts, att förevarande utlåtande skulle företagas punktvis till afgörande samt punkten 1 på det sätt, att först föredroges hvarterdera lagförslaget paragrafvis och därefter utskottets hemställan, äfvensom att föreslagen lag-text ej behöfde uppläsas utom i fall, där sådant begärdes.

Lagförslag
om ändrad lydelse af vissa §§ i förordningen angående inteckning i fast egendom m. m.

Punkten 1.

Genom en den 19 mars 1909 dagtecknad proposition, n:o 106, hvilken af båda kamrarna hänvisats till lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga bland annat följande vid propositionen fogade förslag till lag om ändrad lydelse af 33, 35 och 37 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom, samt till lag om ändrad lydelse af 79 och 104 §§ utskönningslagen.

Utskottet hade i denna punkt på anförda skäl hemställt, att Riksdagen, i anledning af ifrågavarande proposition, måtte för sin del antaga lagar i dessa ämnen af den lydelse utskottets utlåtande utvisade.

Utskottets förslag till lag om ändrad lydelse af 33, 35 och 37 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom.

33 §.

Denna paragraf lydte sålunda:

Finnes ej, när gemensam inteckning i flera egendommar beviljas, visst värde å hvarje egendom af gäldenären utsatt i inteckningshandlingen; då skall, för bestämmande af ansvarsbeloppet efter 32 §, hvarje egendoms värde beräknas efter den uppskattning därå till allmän bevilning, som var gällande året näst före den tid, då inteckningen söktes, eller, där sådan uppskattning för det året ej finnes, den, som efter nämnda tid först skedde; finnes, när en eller flera af egendomarna skola utmättningsvis säljas, för någon af dem ej sådan uppskattning, skall fördelningen af ansvaret bestämmas efter de värden, som, efter ty i utskönningslagen stadgas, af utmättningsmannen åsättas egendomarna.

1

Herr Afzelius: Den kungl. proposition, som här föreligger är en utbruten del af lagberedningens förslag till jordabalk. Den behandlar ett af de svåraste lagstiftningsproblem, det fallit på min lott att syssla med.

Hvilket är problemet? Förhållandet är ju, att när ett stycke af en fastighet brytes ut från denna, fördelas icke på samma gång de inteckningar, för hvilka fastigheten i sin helhet häftade, utan dessa inteckningar komma fortfarande att sväfvä öfver de nu skilda fastigheterna på ett så att säga obestämdt sätt. De fördelas icke utan vidare, så att den ena biten får sin och den andra sin andel, och det är förenadt med nästan olösliga svårigheter att kunna åstadkomma en sådan fördelning. Följden h äraf är den att dessa inteckningar — som ofta icke alls tagas med i beräkning, när denna lilla lägenhet afsöndras — komma igen långt

långt därefter och visa då sin kraft genom att lägenheten för dessa inteckningar tages i anspråk. Vid afsöndringen utgår man ifrån att saken skall ordna sig på ett eller annat sätt, men denna förutsättning glömmes man af. Och så kommer katastrofen. Huru skall nu detta missförhållande afhjälpas, huru skola dessa små lägenhetshafvare blifva skyddade? För det ändamålet har lagberedningen föreslagit tre medel.

*Lagförslag
om ändrad ty-
delse af vissa
§§ i förord-
ningen angä-
ende inteck-
ning i fast
egendom m. m.*

(Forts.)

Det första är, att ansvarigheten för inteckningarna från lägenhetens sida skall vara subsidiär, d. v. s. att inteckningarna skola i främsta rummet hvilas på stamhemmanet, och först om någonting här brister, skola de kunna tagas ut af lägenheten. Detta är en regel, som är ganska naturlig, ty inteckningshafvaren lider ju ingenting på att han får taga sina penningar ur stamhemmanet, men för lägenhetshafvaren utgör det en mycket stor trygghet. Och en ännu väsentligare fördel är den, att om en inteckning på det där obestämda sättet svärfvar öfver båda fastigheterna, kan inteckningshafvaren utan att lida någon förlust helt enkelt komma öfverens med stamhemmanets ägare: jag låter nu min inteckning definitivt stå i stamhemmanet och dödar den i lägenheten. För närvarande kan inteckningshafvaren icke utan vidlyftig omgång döda den i lägenheten, utan att han därmed förlorar hvad som skulle belöpa på lägenheten. Således är den nu antydda grundsatsen ju ett ganska effektivt skydd för lägenheten.

Men lagberedningen har icke stannat vid denna subsidiära ansvarighet, den föreslår också, att den eventuella ansvarigheten för lägenheten skulle kunna begränsas till ett visst belopp. Hvilket? Man kan ju utgå ifrån att inteckningshafvaren icke har anspråk på att ur lägenheten uttaga mer, än hvad som var lägenhetens verkliga värde i det ögonblick, då den skildes ifrån stamhemmanet. Det, som sedermera kommit till i värdeförhöjning genom lägenhetsinnehafvarens arbete och sträfvan, är någonting, hvarpå inteckningshafvaren icke skäligen bör få göra anspråk, alldenstund detta kommit till, efter det han tog sin inteckning. För att åstadkomma detta, för att skydda denna värdeförhöjning, hvilken ju särskildt vid dessa lägenheters användning till egna hem är så vanlig, föreslås, att det skulle kunna göras en värdering af lägenheten, och det värde, lägenheten då åsättes, skulle blifva den högsta summa, med hvilken lägenheten kunde komma att ansvara. Utöfver det beloppet skulle lägenhetsägaren aldrig riskera att få gifva ut någonting för inteckningen. Men det är klart, att om en sådan där värdering icke skall blifva endast ett spegelfäkteri, utan verkligen bereda trygghet för att man icke tager någonting ifrån inteckningshafvaren, får den lof att göras på ett omsorgsfullt sätt.

Detta var det andra medlet. Det tredje är af rent yttre och formell natur. För närvarande fordras, för att man skulle kunna

Lagförslag
om ändrad lydelse af vissa §§ i förordningen angående inteckning i fast egendom m. m.

(Forts.)

få döda en inteckning, att inteckningshandlingen uppvisas vid den rätt, där fastigheten ligger, och det är ju klart, att en hypoteksförening eller annan låneanstalt icke kan vara så synnerligen benägen att skicka bort inteckningen till denna ofta aflägsna domstol blott för att låta partiellt döda den i en liten obetydlig afsöndring. Genom föreskriften, att detta icke är behöfligt, utan att man kan få dödning verkställd i detta fall på samma sätt, som man nu får förnyelse, eller genom att först uppvisa inteckningen vid annan rätt, skulle äfven detta i yttre måtto verka till en lättnad. Genom den första regeln, som jag nämde, har man skapat en förutsättning för att dödning i lägenheten icke medför någon förlust för inteckningshafvaren och att han icke därför skall motsätta sig en sådan åtgärd.

Af dessa tre medel ha det första och det sista af lagutskottet tillstyrkts, hvaremot det andra, värderingen, uteslutits. Detta dock icke därför att lagutskottet ogillat själfva tanken. Tvärtom yttrar sig utskottet därom mycket välvilligt, men utskottet säger, att det förslag, som här framställts, är förenadt med för mycken omgång och kostnad, och utskottet har önskat någonting annat. Om icke Riksdagen vore så långt framskriden, skulle jag velat genom en hemställan om återremiss försöka locka fram lagutskottet från dess blygsamma tillbakadragenhet, ty jag kan icke på något sätt godkänna, hvad utskottet säger, att »med de medel, som stå lagutskottet till buds, kan icke ifrågasättas, att utskottet skulle utarbета ett sådant förslag.» Jag tror, att om utskottet blifvit tvunget att framlägga ett förslag, hade det nog visat sig, att det ändå blefve förenadt med kostnader och omgång, måhända i icke ringare mån än detta förslag. Flera förslag hafva i den vägen framkommit inom lagberedningen, och själfva syftemålet, kostnadernas nedbringande, har stått särskildt klart för oss. För min personliga del får jag säga, att jag tror icke, om man vill taga full hänsyn till inteckningshafvarens trygghet, att man kan komma till ett billigare förfarande eller så billigt som man skulle kunna önska, utan för mig har det stått klart, att det verkliga finnes skäl för att det allmänna åtminstone i sådana fall, där det är fråga om dessa små enkla egnahem, bör få hjälpa till genom att betala en del af kostnaderna för en sådan värdering.

Som sagdt är, denna fråga kommer ju nu att hvila och blifva föremål för en ny utredning, och det skulle vara mycket glädjande, om man kunde hitta på någonting, som vore mindre kostsam. För min del ser jag icke i denna stund, huru det skall gå till.

I samband med den kungl. propositionen hafva väckts åtskilliga motioner. Då icke någon af dessa föranledt någon positiv framställning från utskottet, skall jag icke besvara kammaren med att inlåta mig därpå. Det är blott en sak, jag skulle vilje yttra.

Det säges i motionen n:o 265, att lagberedningen »inlåtit sig företrädesvis på en lösning ur strängt formella juridiska synpunkter utan att låta besjåla sig af någon föresats att låta det sociala ändamålet i möjligaste mån komma till sin fulla rätt.» Jag vill för min del säga, att jag tror, att denna beskyllning är orättvis. Ändamålet, det sociala, att skydda lägenhetsägaren, har stått mycket klart för lagberedningen, och det har verkligen också i fullaste mån behjärtats. Men det har också stått klart för oss, att detta icke finge ske på bekostnad af inteckningshafvarens rätt. Och för mig är detta, att man icke får göra intrång på annans rätt, ett fullt lika socialt ändamål som någonting annat. Ty att skydda en hvars rätt är dock samhällets första plikt.

Lagförslag om ändrad lydelse af vissa §§ i förordningen angående inteckning i fast egendom m.m.

(Forts.)

Jag har intet yrkande att göra.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes den föreliggande paragrafen.

Öfriga delar af lagförslaget.

Godkändes.

Utskottets förslag till lag om ändrad lydelse af 79 och 104 §§ utsökningslagen.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkterna 2—7.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Upplästes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 187, till Konungen i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af § 60 regeringsformen.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 183, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 25 § i förordningen angående patent den 16 maj 1884;

n:o 184, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 9 § i lagen angående köttbesiktning och slakthus den 22 december 1897;

n:o 185, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om konsularjurisdiktion; samt

n:o 186, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 59 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891, dels ock väckt motion om ändrad lydelse af nämnda lagrum.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 24, angående förslag till ändrad lydelse af 4 kap. 10 § strafflagen;

n:o 25, rörande utredning angående vidgad rätt för medlem af svenska kyrkan att därur utträda m. m.;

n:o 26, angående ändring i 12 kap. 3 § kyrkolagen;

n:o 27, rörande förslag angående afskaffande af edgång;

n:o 28, angående ändrad lydelse af 25 kap. 15 och 22 §§ strafflagen;

n:o 29, angående förslag till lag om gemensamhetsfiske samt till lag angående ändrad lydelse af 10, 13 och 14 §§ i lagen om rätt till fiske den 27 juni 1896;

n:o 30, angående lag om ändrad lydelse af 13 § skiftesstadgan;

n:o 31, rörande förslag till lag angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag;

n:o 32, angående lag om förbud mot viss försäljning af tobak;

n:o 33, rörande förslag till lag angående naturminnesmärkens fredande m. m.; samt

n:o 34, angående kreditivsummorna.

Upplästes och godkändes ett uppsatt förslag till kammarens skrifvelse till Konungen med anmälan om ledigheter inom kammaren innan nästa lagtima riksdag.

Anmälades och bordlades

statsutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 215, med förslag till åtskilliga stadganden i det nya reglementet för riksgäldskontoret,

n:o 216, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster,

n:o 217, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens tionde hufvudtitel, och

n:o 218, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande aflöningen för de vid lagtima riksdag hos kamrarna och de ständiga utskotten samt i Riksdagens kansli anställda tjänstemän och vaktbetjante;

bevillningsutskottets betänkande och memorial:

n:o 32, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om rätt för Kungl. Maj:t att i visst fall förordna om omedelbar tillämpning af ifrågasatt förhöjd tull eller tillverkningskatt,

n:o 33, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående särskilda bevillningsafgifter för utländingar, som i Sverige åtaga sig eller utföra arbete utan att här vara uppförda till beskattning,

n:o 34, i anledning af Kungl. Maj:ts propositioner dels om ändrad lydelse af vissa paragrafer i förordningen angående bevilling af fast egendom samt af inkomst den 13 september 1907, dels ock angående en inkomstskatt att upptagas i riksstaten för år 1910, samt

n:o 35, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af 1, 3, 8 och 52 §§ i förordningen den 18 september 1908 angående stämpelafgiften; äfvensom

sammansatta bevillnings- och lagutskottets memorial:

n:o 9, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande n:o 2 i anledning af väckta motioner om ändringar i gällande förordningar angående försäljning af brännvin samt vin och öl,

n:o 10, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande n:o 6, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående införande af på allmän folkomröstning grundadt lokalt veto i fråga om försäljning af brännvin samt vin och öl, samt

n:o 11, med hemställan om anvisande af ersättning åt utskottets sekreterare m. m.

Justerades tolf protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 2,37 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna.*

Onsdagen den 19 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.

Upplästes och godkändes sammansatta stats- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 191, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ersättning i anledning af kroppsskada-ådragen under militärtjänstgöring m. m.; och

n:o 192, i anledning af väckt motion om anslag till rättgångsbiträden att tillhandagå genom olycksfall i arbete skadade arbetare eller deras efterlevande för utbekommande af dem enligt lag tillkommande ersättning.

Anmälades och bordlades

statsutskottets memorial n:o 219, angående beviljande för innevarande riksdag af ökad belopp till gratifikation för tjänstemän hos statsutskottet;

lagutskottets memorial:

n:o 73, med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande n:o 62, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af § 16 i värnpliktslagen den 14 juni 1901, dels ock med föranledande däraf väckta motioner,

n:o 74, med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande n:o 64, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarna samt till lag angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarna, dels ock därmed sammanhängande motioner; äfvensom

första särskilda utskottets memorial n:o 6, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande n:o 3 i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition, n:o 12, med förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster, dels väckta motioner i ämnet.

Justerades ytterligare två protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 8,13 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
